

Luontoyhteyden edistäminen leikkipaikkasuunnittelussa

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Rakennettu ympäristö, hortonomi (AMK)

Kevät 2025

Minna Rautsola

Koulutus Rakennetun ympäristön koulutus
Tekijä Minna Rautsola
Työn nimi Luontoyhteyden edistäminen leikkipaikka suunnittelussa
Ohjaaja Sari Suomalainen

Vuosi 2025

Tässä opinnäytetyössä tarkasteltiin lasten luontoyhteyden vahvistamista kaupunkien ulkoleikkipaikoilla ja esiteltiin leikkipaikkasuunnittelun periaatteita, joilla voidaan tukea lasten kokonaisvaltaista hyvinvointia. Kirjallisuuskatsauksen ja kahden suomalaisen kaupungin leikkipaikkaohjelmiin kytkeytyvien arviointiprojektien avulla selvitettiin, millaiset asiat tukevat lasten luontokokemusta ja luontosuhdetta. Opinnäytetyö tilattiin Rambollilta ja arviointiprojektit toteutettiin Rambollin toimesta.

Aineiston todettiin koostuvan leikkipaikkojen maastohavainnoista, käyttäjäkyselyistä ja asiantuntija-arvioista. Havaintojen todettiin osoittavan, että leikkipaikat, jotka sijaitsevat välittömässä yhteydessä metsään, niittyyn tai muuhun monimuotoiseen luontoon, tukevat erityisen hyvin lasten aistikokemuksia ja oppimista. Vastaavasti urbaanissa ympäristössä korostuu luontoelementtien (kivet, kannot, puunkuori) ja monilajisen kasvillisuuden tietoinen lisääminen leikki- ja oppimismahdollisuuksien laajentamiseksi. Luonnon tarjoamien aistiärsykkeiden, kuten tuoksujen, äänien ja eri pintarakenteiden, todettiin stimuloivan lasten mielikuvitusta ja vahvistavan heidän luontoyhteyttään. Monipuolisen kasvillisuuden ja kerroksellisten istutusten todettiin lisäävän ympäristön ekologista arvoa ja tarjoavan opetuksellisia mahdollisuuksia niin lapsille kuin aikuisillekin.

Tulosten perusteella luontoyhteyttä voidaan tukea neljän kehittämisteeman avulla: 1) tuomalla leikkipaikoille runsaasti luontoelementtejä, 2) lisäämällä mahdollisuuksia suoralle luontokokemukselle, 3) hyödyntämällä kasvien monilajisuutta ja kerroksellisuutta ja 4) edistämällä opetuksellisuutta esimerkiksi infotaulujen tai hyönteishotellien avulla ja luontoelementtien leikkivälineellistämällä. Näiden toimenpiteiden yhdistäminen suunnittelussa, todettiin monipuolistavan lasten leikkikokemuksia, tukevan hyvinvointia ja vahvistavan luontoyhteyttä. Samalla luonnonläheinen leikkipaikkasuunnittelu palveli laajempia kestävä kehityksen tavoitteita ja vahvasti yhteisöjen hyvinvointia.

Avainsanat Luontoyhteys, luontoelementit, leikkipaikka
Sivut 47 sivua

DP Degree Programme in Landscape Design, Construction and Management
Author Minna Rautsola Year 2025
Subject Promoting Connection to Nature in Playground Design
Supervisors Sari Suomalainen

This thesis examined the strengthening of children's connection to nature in urban outdoor playgrounds and presented playground design principles that support children's overall well-being. Through a literature review and evaluation projects linked to the playground programs of two Finnish cities, the study explored factors that enhance children's exposure to and relationship with nature. The thesis was commissioned by Ramboll, and the evaluation projects were carried out by Ramboll.

The materials were found to consist of field observations of playgrounds, user surveys, and expert assessments. Observations indicated that playgrounds located in immediate proximity to forests, meadows, or other diverse natural environments particularly support children's sensory experiences and learning. In urban environments, the conscious addition of natural elements (e.g., stones, stumps, bark) and diverse vegetation was emphasized to expand opportunities for play and learning. Natural sensory stimuli, such as scents, sounds, and various surface textures, were found to stimulate children's imagination and strengthen their connection to nature. Diverse vegetation and layered plantings were observed to enhance the ecological value of the environment while offering educational opportunities for both children and adults.

Based on the findings, the connection to nature can be supported through four development themes: 1) incorporating abundant natural elements into playgrounds, 2) increasing opportunities for direct contact with nature, 3) utilizing plant diversity and layering and 4) enhancing educational value, for instance by installing informational signs or insect hotels, and incorporating nature elements into play equipment. Combining these measures in design was found to enrich children's play experiences, support well-being, and strengthen their connection to nature. At the same time, nature-oriented playground design contributed to broader sustainable development goals and enhanced community well-being.

Keywords Connection to nature, natural elements, playground
Pages 47 pages

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Leikkipaikat kaupunkirakenteessa	2
2.1	Yhteiskunnallinen kehitys ja historiallinen näkökulma.....	2
2.2	Leikkipaikkojen sijoittuminen ja hallinnointi.....	3
2.3	Leikkipaikkaohjelmat ja nykypäivän tarpeet.....	4
3	Leikkipaikkasuunnittelu	6
3.1	Yleistä suunnittelusta	7
3.2	Leikkipaikan suunnitteluasiakirjat ja turvallisuusnäkökohdat.....	8
3.3	Leikkipaikkojen toiminnallisuus	9
3.4	Terveys, hyvinvointi ja luonnonympäristön vaikutukset	11
4	Luontoyhteys leikkipaikalla.....	14
4.1	Luontoyhteyden merkitys ja sen vahvistamisen keinot	14
4.2	Luontoyhteyden merkitys lapsille.....	15
4.3	Luonnon monimuotoisuuden vaikutus lasten terveyteen	16
4.4	Luontoelementit hyvinvoinnin tukena ja elpymisen mahdollistajina.....	18
4.5	3–30–300-periaate leikkipaikkojen näkökulmasta	19
4.6	Luonnonläheinen ulkoleikkipaikkasuunnittelu lisää lasten luontokontakteja.....	20
5	Luontoyhteyden tunnistaminen leikkipaikalla.....	22
5.1	Leikkipaikkojen maastohavainnot kaupungissa A	23
5.1.1	Leikkipaikka 1	24
5.1.2	Leikkipaikka 2	26
5.2	Leikkipaikkojen maastohavainnot kaupungissa B	29
5.2.1	Leikkipaikka 1	29
5.2.2	Leikkipaikka 2	33
5.3	Eroja luontokosketuksen tarjonnassa kaupunkien A ja B leikkipaikoilla	36
6	Kehittämisen teemoja luontoyhteyden vahvistamiseksi leikkipaikoilla.....	37
6.1	Luontoelementit	37
6.2	Luontokosketus.....	40
6.3	Kasvien monilajisuus ja kerroksellisuus.....	41
6.4	Opetuksellisuus.....	42
7	Johtopäätökset.....	45

Lähteet.....	46
--------------	----

Kuvat

Kuva 1. Projekteille laaditut teemat ja osatekijät (Sanna Huhtonen, 2024).....	23
Kuva 2. Kannot voivat toimia tasapainoharjoitteluun tai vaikkapa istumina (Minna Rautsola, 2024).	24
Kuva 3. Kaupunki A, leikkipaikka 1:n suojaista miljöötä (Minna Rautsola, 2024).....	26
Kuva 4. Kaupunki A, leikkipaikka 2 on hyvin avoin ja tasainen (Minna Rautsola, 2024).	27
Kuva 5. Kaupunki A, leikkipaikka 2:ta rajaa yhdeltä sivultaan rinne, jossa vanhaa puustoa (Minna Rautsola, 2024).....	28
Kuva 6. Kaupunki B, leikkipaikka 1:tä rajaa suojaava metsä (Sanna Huhtonen, 2024).....	30
Kuva 7. Niittyalueen maaston muodot tuovat vaihtelua maisemaan (Sanna Huhtonen, 2024).	31
Kuva 8. Metsään oli muodostunut useampi polku, joka johti leikkipaikalle (Minna Rautsola, 2024).....	32
Kuva 9. Kaupunki B, leikkipaikka 2:lla oli suuria puita, jotka erottivat vilkkaasta tiestä (Sanna Huhtonen, 2024).	33
Kuva 10. Leikkipaikka sijaitsi hyvin keskeisellä paikalla. Istutukset rajasivat leikkipaikkaa (Sanna Huhtonen, 2024).	34
Kuva 11. Leikkipaikan vieressä oleva istutusalue ja hyönteishotelli tukivat luontoyhteyttä (Minna Rautsola, 2024).....	35
Kuva 12. Luonnonmateriaaleista voi muodostaa, vaikka tasapainoiluradan (Leikkiset, n.d.).	37
Kuva 13. Luontoelementtejä, joita voidaan tuoda leikkipaikoille (Stock Images, n.d.).	38
Kuva 14. Luontoelementit voivat rajata ja toimia osana leikkiä (Leikkiset, n.d.).	39
Kuva 15. Oppia voi tuoda myös luontoelementteihin, esim. erilaisilla maalauksilla (Minna Rautsola, 2024).	42
Kuva 16. Kasvitietoa voidaan lisätä leikkipaikoille (Oulun Kaupunki, n.d.).	43
Kuva 17. Leikkiväleiden opetuksellisuus (Leikkiset, n.d.).	44

Taulukot

Taulukko 1. Lapsen leikin kehittyminen (Rakennustieto, 2009b).	7
Taulukko 2. Lasten ulkoleikit ikäryhmittäin (Rakennustieto, 2009b).....	7

1 Johdanto

Tiivistyvä kaupunkirakenne pakottaa meidät kiinnittämään huomiota elinympäristöihimme. Luonnonläheisyys on todistettu terveyshyöty, luonnossa vietetty aika voi vähentää stressiä ja ahdistusta. Tutkimukset ovat osoittaneet, että luonnossa liikkuminen edistää sydämen terveyttä, alentaa verenpainetta ja voi jopa parantaa immuunijärjestelmän toimintaa. Se edistää mielenterveyttä ja voi vähentää masennuksen ja mielialahäiriöiden riskiä. Altistuminen luonnolle parantaa keskittymiskykyä ja kognitiivista suorituskykyä, mikä voi olla hyödyllistä etenkin kaupunkiympäristössä asuville. Yksinkertainen luonnon havainnointi voi lisätä positiivisia tunteita ja auttaa ihmisiä tuntemaan itsensä yhteydessä ympäröivään maailmaan, mikä lisää yleistä hyvinvointia. Luonnonläheisyys parantaa niin henkistä kuin fyysistä terveyttä. Luonnonläheisyys on tärkeää luontoyhteyden syntymisen kannalta.

Leikkipaikat ovat usein tärkeä lasten elinympäristö. Leikkipaikkojen suunnittelussa nousee esille luontoyhteyden tärkeys ja sen positiiviset vaikutukset lapsen kehitykseen. Tässä opinnäytetyössä tutkitaan, mitkä elementit leikkipaikalla edesauttavat tai tukevat luontoyhteyden muodostumista ja miten sitä voitaisiin edistää. Kaupunkisuunnittelu ja ympäristökasvatus tarjoavat uusia mahdollisuuksia ottaa luonto osaksi lasten päivittäistä elinympäristöä, ja tämän työn kautta tarkastellaan näitä mahdollisuuksia. Opinnäytetyö liittyy Rambollin Lapsikädenjälki-menetelmään, jonka tavoitteena on nostaa esiin lapsiystävällisiä elementtejä osaksi leikkipaikkojen suunnittelua. Opinnäytetyö työstetään kahden eri leikkipaikkaohjelma-projektin rinnalla, jossa on tarkasteltu leikkipaikkoja käyttäen Rambollin lapsikädenjälki-työkalua ja näin on saatu käytännönläheistä tietoa ja kokemusta. Tavoitteena on, että tämän opinnäytetyön kautta voidaan tarjota uusia näkökulmia lapsen luontoyhteyden tukemiseen leikkipaikkasuunnittelussa.

2 Leikkipaikat kaupunkirakenteessa

Leikkipaikat ovat keskeinen osa kaupunkien elinympäristöä. Ne parantavat asuinalueiden viihtyisyyttä, tukevat lasten ja perheiden hyvinvointia sekä edistävät yhteisöllisyyttä ja aktiivista elämäntapaa. Saavutettavat leikkipaikat toimivat paitsi lasten leikkutiloina myös tärkeinä kohtaamispaikkoina perheille ja yhteisöille, mikä tekee näistä keskeisen osan tasapainoista ja kestävästä kaupunkirakennetta. Leikkipaikkojen merkitys liittyy myös vahvasti terveyteen ja hyvinvointiin, kuten luvussa 3.3 tarkemmin käsitellään.

Salosen (2020) mukaan luontoyhteys on olennainen osa ihmisen hyvinvointia. Leikkipaikoilla, joissa yhdistyvät luonnon elementit ja kaupunkitilan helppokäyttöisyys, voidaan tukea lasten kokonaisvaltaista kehitystä ja tarjota heille mahdollisuus kokemukselliseen oppimiseen ja elvyttäviin luontokokemuksiin. Tämä näkökulma korostaa leikkipaikkojen merkitystä osana kestävästä ja terveyttä edistävää kaupunkisuunnittelua. Salosen tarkempi analyysi luontoyhteyden vaikutuksista käsitellään luvussa 4.1.

Rakennetun ympäristön ulkoleikkipaikat ovat olennainen osa kaupunkisuunnittelua. Ne eivät ainoastaan paranna fyysistä ja sosiaalista hyvinvointia, vaan myös lisäävät ympäristön viihtyisyyttä ja kaupungin elinvoimaisuutta. Kaupunkisuunnittelussa leikkipaikkojen huomioiminen on ratkaisevaa tasapainoisen ja kestävästä kaupunkirakenteen luomisessa, joka palvelee kaikkia asukkaita.

Leikkipaikka on leikkiä varten suunniteltu ja rakennettu alue. Se tarjoaa turvallisen mahdollisuuden fyysiseen aktiivisuuteen, kehittää motorisia- ja kognitiivisia taitoja sekä harjoittaa sosiaalista vuorovaikutusta. Leikkipaikalta löytyy yleensä leikkivälineitä, kuten keinuja, liukumäkiä ja hiekkalaatikoita. Lisäksi leikkipaikat tarjoavat mahdollisuuden peleihin, kuten jalkapalloon ja yhteisleikkeihin, mikä tukee lasten motoristen ja sosiaalisten taitojen kehitystä. Leikkipaikkojen suunnittelussa noudatetaan voimassa olevia turvallisuusstandardeja ja -määräyksiä, ja ne tarjoavat lapsille turvallisen mahdollisuuden liikuntaan, oppimiseen ja leikkiin. (Rakennustieto, 2009b, s. 2)

2.1 Yhteiskunnallinen kehitys ja historiallinen näkökulma

Suomen leikkipaikkojen kehittämisessä nähdään yhteiskunnallisten arvojen ja kaupunkisuunnittelun muutokset. Leikkipaikkojen kehittymisen historia on tiiviissä yhteydessä kaupungistumiseen ja teollistumiseen. 1900-luvun alussa, kun modernit

kaupunkialueet kasvoivat ja lasten leikkilat vähenivät, turvallisuus ja ohjattu toiminta korostuivat. Tällöin saksalais-yhdysvaltalaisen leikkikenttäliikkeen (Playground Movement) vaikutukset saapuivat Suomeen. Siinä korostettiin valvotun leikin kasvatuksellista ja yhteiskunnallista merkitystä. Vuonna 1914 Helsinkiin perustettiin ensimmäiset ohjatut leikkikentät Suomessa, joiden tavoitteena oli tarjota lapsille turvallinen ja terveellinen ympäristö leikkiä varten. (Jouhki & Moll, 2021)

Kaupungistumisen myötä helsinkiläinen ilmiö levisi myös muualle Suomeen. Ensimmäiset leikkikentät olivat vaatimattomia ja yksinkertaisia, sisältäen esimerkiksi hiekkalaatikoita ja keinoja. Kaupungistumisen kiihtyessä 1960-luvulla lasten itsenäinen liikkuminen alkoi vähentyä liikenteen kasvun ja pihojen ahtauden vuoksi. Leikkipaikkojen rakentaminen laajeni erityisesti lähiöihin, joissa pyrittiin erottamaan jalankulku moottoriliikenteestä ja tarjoamaan lapsille turvallisia leikkialueita. Helsingin kaupunki esimerkiksi järjesti leikkialueiden suunnittelua koskevia parannushankkeita jo 1940-luvulta lähtien. Vuonna 1951 leikkikentät jaettiin kolmeen luokkaan niiden koon ja varustelutason perusteella, ja tämä järjestelmä edisti leikkikenttien kehittämistä systemaattisella tavalla. Leikkipaikkojen virikkeellisyys ja monipuolisuus nousivat suunnittelussa keskiöön 1960-luvulta lähtien. Rakennustietokortistot alkoivat sisältää yksityiskohtaisia ohjeita leikkivälineiden, kuten keinojen, kiipeilytelineiden ja leikkimökkien, suunnittelusta. Samalla painotettiin lasten osallistamista suunnitteluprosessiin, vaikka leikkipaikkoja kohtaan esitettiin myös kritiikkiä niiden mielikuvituksettomuudesta. 1970-luvulla leikkialueiden suunnittelu ja toiminta saivat uuden sysäyksen päivähoitolain astuessa voimaan, jolloin leikkikentistä tuli tärkeä osa lasten valvottua vapaa-aikaa. 1980-luvulta alkaen leikkipuistot on mielletty koko alueen asukkaiden kohtaamispaikoiksi, mikä heijastaa kaupunkikulttuurin moninaistumista. (Jouhki & Moll, 2021)

2.2 Leikkipaikkojen sijoittuminen ja hallinnointi

Leikkipaikat voivat sijaita erilaisissa ympäristöissä esimerkiksi julkisilla paikoilla kuten puistoissa, päiväkotien ja koulujen pihilla, taloyhtiöiden yhteisillä alueilla ja esimerkiksi seurakuntien ylläpitämänä. Julkiset leikkipaikat puistoissa ja asuinalueilla ovat kaikkien vapaasti käytettävissä ja ne voivat myös tukea alueen päiväkotitoimintaa. Julkisia leikkipaikkoja hallinnoi kaupunki tai kunta. (Vantaa, n.d.) Päiväkotien leikkialueet on suunniteltu varhaiskasvatuksen tarpeisiin, ja ne tukevat pedagogisia tavoitteita ja lapsen oppimista. (Opetushallitus, 2022, s. 52) Käyttö rajoittuu pääasiassa päiväkodille, mutta pihojen iltakäyttö alueen asukkaiden toimesta on myös yleistä ja pääasiassa sallittua.

Koulujen pihat ja leikkialueet on tarkoitettu pääasiassa välitunti- ja liikuntatoimintaan. (Rakennustieto, 2019, s. 1) Asuntopihoilla leikkialueiden tarkoitus on tarjota mahdollisuudet monipuoliseen ja turvalliseen leikkiin ja oleskeluun pihalla. (Rakennustieto, 2009a, s. 9)

2.3 Leikkipaikkaohjelmat ja nykypäivän tarpeet

Leikkipaikkaohjelmat ovat kuntien laatimia pitkän aikavälin suunnitelmia, joiden tavoitteena on varmistaa turvallisten, saavutettavien ja monipuolisten leikkipaikkojen riittävyys. Niiden avulla suunnitellaan, mitkä nykyisistä leikkipaikoista säilytetään ja kunnostetaan, millaisia uusia rakennetaan ja mitkä poistetaan käytöstä. Ohjelmat huomioivat myös lapsivaikutukset, asukasosallistumisen ja ympäristö- ja kustannusnäkökulmat. Keskeisiä tavoitteita ovat lasten ja perheiden hyvinvoinnin edistäminen, turvallisuuden parantaminen ja yhteisöllisyyden vahvistaminen. Näin leikkipaikkaverkostot pysyvät ajan tasalla, palvelevat eri-ikäisiä käyttäjiä ja lisäävät viihtyisyyttä kunnan eri alueilla. (Hyvinkää, 2019, ss. 2–3; Tampere, 2020 s. 7; Turku, 2020, ss. 4–5)

Tarkastellessa Suomen viiden eri kaupungin leikkipaikkaohjelmia voidaan todeta, että leikkipaikkojen merkitys osana kaupunkisuunnittelua ja lapsiperheiden arkea on vakiintunut. Leikkipaikkojen kehitys kuvastaa yhteiskunnan arvojen muutoksia: lapsia pidetään kaupunkitilan tärkeänä käyttäjäryhmänä, ja heidän tarpeensa huomioidaan suunnittelussa. Leikkipaikat eivät ole vain fyysisiä tiloja, vaan myös sosiaalisia ja kulttuurisia kohtaamispaikkoja, jotka edistävät yhteisöllisyyttä ja aktiivista elämäntapaa. Niiden merkitys ulottuu lapsille tarjottavista liikunta- ja oppimisympäristöistä aina alueellisen viihtyisyyden ja yhteisöllisyyden edistämiseen. Kaupunkien leikkipaikkaohjelmien perusteella voidaan tunnistaa nykypäivän tärkeimmät tarpeet ja suuntaviivat leikkipaikkojen suunnittelussa ja hallinnoinnissa. (Espoo, 2019; Hyvinkää, 2019; Tampere, 2020; Turku, 2020)

Leikkipaikkojen rooli lasten fyysisen ja sosiaalisen kehityksen tukemisessa on kiistaton. Ne tarjoavat ympäristön, jossa lapset voivat kehittää motorisia taitojaan, sosiaalista kanssakäymistään ja mielikuvitustaan monipuolisten leikkivälineiden avulla (Hyvinkää, 2019, s. 2). Lisäksi leikkipaikat edistävät niin lasten kuin aikuisten terveyttä ja hyvinvointia, erityisesti tarjoamalla matalan kynnyksen liikuntamahdollisuuksia myös perheille ja ikääntyneille (Turku, 2020, s. 4).

Väestötieteelliset ja sosiaaliset tekijät vaikuttavat merkittävästi leikkipaikkojen tarpeisiin. Väestön ikääntyminen ja syntyvyyden lasku luovat haasteita leikkipaikkaverkoston suunnittelulle, sillä resurssien tehokas kohdentaminen edellyttää, että verkosto mukautuu muuttuvaan väestöpohjaan (Hyvinkää, 2019, s. 6). Kaupunkialueiden tiivistyessä ja väestötiheyden kasvaessa korostuu myös leikkipaikkojen saavutettavuus, erityisesti asuinalueilla, joissa ulkoliikunta- ja virkistysmahdollisuudet ovat rajalliset (Espoo, 2019, s. 15).

Kestävän kehityksen periaatteet ovat nousseet keskeiseen asemaan leikkipaikkojen suunnittelussa ja toteutuksessa. Leikkipaikoissa suositaan nykyisin luonnonmukaisia materiaaleja ja ympäristöpohjaisia ratkaisuja, jotka tukevat ekologisesti kestävästä kaupunkirakentamista (Tampere, 2020, ss. 30–31). Esteettömyys on myös tärkeä suunnitteluperiaate, sillä leikkipaikkojen tulee olla saavutettavia kaikille käyttäjäryhmille, mukaan lukien liikuntarajoitteiset ja erityistarpeita omaavat lapset. Esteettömät ratkaisut, kuten turvalliset kulkureitit ja monipuoliset välineet, ovat yhä yleisempiä nykyaikaisessa leikkipaikkasuunnittelussa (Espoo, 2019, s. 8).

3 Leikkipaikkasuunnittelu

Lasten kehityksen kannalta on ratkaisevaa, että leikki- ja liikuntapaikkojen suunnittelu ja ylläpito pohjautuvat turvallisuuden, toiminnallisuuden sekä lasten eri kehitysvaiheiden huomioimisen periaatteisiin. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi on laadittu useita kansainvälisiä ja kansallisia turvallisuusstandardeja, sekä ohjeistuksia, jotka ohjaavat ja yhdenmukaistavat leikkipaikkojen toteutusta. Niiden avulla varmistetaan, että leikkipaikat tarjoavat turvallisen, monipuolisen ja kehitystä tukevan ympäristön kaikille käyttäjilleen. RT-kortisto on Rakennustietosäätiön ylläpitämä ja tuottama rakennusalan tietopalvelu, joka sisältää kattavan valikoiman ohjeita, määräyksiä ja suosituksia liittyen rakentamisen eri osa-alueisiin Suomessa. Se on työkalu rakennusalan ammattilaisille, kuten suunnittelijoille, rakennuttajille ja urakoitsijoille, tarjoten ajantasaisia tietoja ja ohjeita rakennusprojektien hallintaan ja toteutukseen. Sisältö kattaa muun muassa ohjekortteja, määräyskortteja, työselityksiä, rakentamisprosessien hallintaan liittyvää aineistoa ja teknisiä tietoja materiaaleista ja rakenteista. Sitä päivitetään säännöllisesti, jotta sen tiedot vastaavat uusimpia rakennusalan standardeja ja lainsäädännön vaatimuksia. RT-kortisto palvelee erityisesti suunnittelua, rakentamista ja kunnossapitoa, ja sen puolueettomat ja luotettavat tiedot on koottu alan asiantuntijoiden toimesta vastaamaan rakennusalan tarpeita. (Rakennustieto, n.d.)

Palvelu ohjaa myös leikkipaikkasuunnittelua. Ohjekortti RT 89-10966 Ulkoleikkipaikat perustuu leikkipaikkojen vuonna 1998 julkaistuihin eurooppalaisiin turvallisuusnormeihin (EN), jotka on vahvistettu SFS-standardeiksi. Tätä korttia on päivitetty viimeksi elokuussa 2009. Ohjeet koskevat nimenomaan erilaisten ulkoleikkipaikkojen suunnittelua, koskien suunnitelma sisältöä, -asiakirjoja, rakentamista ja turvatarkastuksia. (Rakennustieto, 2009b, ss. 1–2)

Leikkipaikkojen suunnittelun tavoitteena on mahdollistaa monipuoliset leikit, jotka tukevat lasten eri kehitysvaiheita (Rakennustieto, 2009b, s. 2). Suunnittelun lähtökohtana tulee siis olla lapset ja heidän tarpeensa. Lastensuojelulain mukaan lapsella on oikeus kasvuympäristöön, joka edistää tasapainoista ja monipuolista kehitystä tarjoamalla virikkeitä ja mahdollisuuksia aktiivisuuteen (Lastensuojelulaki 683/1983 1 luku 1 §).

3.1 Yleistä suunnittelusta

Suunnitteluprosessissa tulee kiinnittää huomiota leikkivälineiden ja -alueiden kestävyteen koskien niin materiaalivalintoja kuin alueen huoltoa ja ylläpitoa. Leikki ja pelit vahvistavat lapsen fyysistä ja sosiaalista kehitystä ja tukevat itsetunnon ja yhteisöllisyyden muodostumista. Leikkipaikan suunnittelussa on siksi tärkeää tarjota lapsille monipuolisia mahdollisuuksia liikkumiseen ja vuorovaikutukseen, jotta leikit ja pelit voisivat entisestään kasvattaa heidän itsetuntoaan ja yhteenkuuluvuuden tunnettaan. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi suunnittelussa on huomioitava lasten eri kehitysvaiheet ja niiden piirteet, kuten liikkuminen, tunteet, ajattelu ja sosiaaliset suhteet. (Rakennustieto, 2009b, s. 2)

Taulukko 1. Lapsen leikin kehittyminen (Rakennustieto, 2009b).

Toimintaleikkivaihe	Lapsi tutustuu liikkuen ja havaintoja tehden sekä itseensä, että ympäristöönsä.
Roolileikkivaihe	Lapsi matkii aikuisen tai toisen lapsen toimintaa, jolloin toiminta leikki ja lapsen mielikuviutus yhdistyvät.
Sääntöleikkivaihe	Kehittyy hitaasti roolileikkivaiheen rinnalla.

Taulukko 2. Lasten ulkoleikit ikäryhmittäin (Rakennustieto, 2009b).

2...4 vuotta	Lapsi tutustuu ympäristöön ja materiaaleihin. Hiekka- ja rakentelu leikit sekä keinut ja liukumäet ovat suosittuja
4...6 vuotta	Lapsi liikkuu ja viettää paljon aikaa ulkona. Juoksu-, hyppy-, tasapaino-, riippumis- ja kiipeämisleikit ovat suosittuja.
6...10 vuotta	Lapsella on pitkäjänteisyyttä ja kykyä taitoa vaativiin leikkeihin ja yhteistoimintaan muiden lasten kanssa. Urheilun osuus leikkitoiminnasta on huomattava. Erilaiset pelit ovat suosittuja.

Leikkipaikan tavoitteena on muodostaa ympäristöön harmonisesti soveltuva kokonaisuus, jossa maastonmuotoilut, kalusteet ja kasvillisuus luovat kokonaisuuden tai tukevat suunniteltua teemaa. Tämä lähestymistapa tukee esteettistä kokonaisuutta ja pyrkii tukemaan myös lasten kokemuksia ja elämyksiä. Leikkipaikkojen vähimmäiskoot ja päiväkotien tonttivaatimukset on määritelty sisäasiainministeriön kaavoitusohjeissa ja sosiaalihuollituksen suosituksissa, jotka tarjoavat keskeiset lähtökohdat alueiden suunnittelulle. (Rakennustieto, 2009b, s. 2)

Leikin merkitys lasten kehityksessä on keskeinen, sillä se yhdistää fyysisen aktiivisuuden, tunteet, ajattelun ja sosiaaliset suhteet. Leikkiminen tuo lapsille iloa ja tyydytystä, ja tämä huomioidaan suunnittelussa varmistamalla turvallinen ympäristö, joka mahdollistaa monipuolisen toiminnan. Leikkipaikkojen on tuettava yksilöllistä ja ryhmässä tapahtuvaa oppimista, erityisesti korostaen lasten fyysistä aktiivisuutta ja sosiaalista vuorovaikutusta. Sosiaalisten taitojen kehittymistä, kuten ryhmässä toimimista, neuvottelutaitoja ja itseilmaisua, voidaan vahvistaa huolellisesti suunniteltujen leikkiympäristöjen avulla. (Rakennustieto, 2009b, s. 2)

3.2 Leikkipaikan suunnitteluasiakirjat ja turvallisuusnäkökohdat

Leikkipaikka rakennetaan suunnitelmien, työselostusten ja välinevalmistajien asennusohjeiden mukaisesti. Suunnittelijan on laadittava riittävät piirustukset, joissa esitetään turvallisuuden kannalta kriittiset mitat, kuten välineiden etäisyydet toisistaan ja rajaavista rakenteista. Suunnittelijan vastuu ulottuu myös turvallisuusmääräysten tuntemiseen ja niiden noudattamiseen, kuten konsulttitoiminnan yleisissä sopimusehdoissa KSE 1995 (RT 13-10574) on määritelty. (Rakennustieto, 2009b, s. 4)

Suunnitelmien tulee sisältää mittakaavassa esitetyt varusteet, turva-alueet katkoviivalla merkittyinä ja tarvittavat mittatiedot. Paikalla rakennettavista rakenteista, kuten alustojen kerrospaksuuksista, aitojen korkeuksista ja pengerrysten eroista, on annettava selkeät ohjeet. Lisäksi suunnitelmiin lisätään merkintä, että mitat tarkastetaan työmaalla valmistajan ohjeiden perusteella. Leikkipaikan pinnantasaus ja vedenpoisto on suunniteltava siten, että turva-alueet ovat vaakasuorassa ja vesi poistuu asianmukaisesti. Nämä toimenpiteet varmistavat, että leikkipaikka täyttää turvallisuusvaatimukset ja tarjoaa lapsille toimivan ympäristön. (Rakennustieto, 2009b, s. 4)

Safe to Play on suomalainen konsepti, joka keskittyy leikki- ja liikunta-alueiden turvallisuuteen. Sen päätavoitteena on varmistaa, että leikkipaikat ja liikuntaympäristöt suunnitellaan, rakennetaan ja ylläpidetään turvallisuusstandardien mukaisesti. Safe to Play tarjoaa koulutuksia, sertifiointimahdollisuuksia ja tarkastuspalveluita, jotka auttavat alan ammattilaisia varmistamaan alueiden turvallisuuden. Koulutukset pohjautuvat kansallisiin ja kansainvälisiin standardeihin, kuten EN 1176 ja EN 1177, jotka käsittelevät muun muassa leikkivälineiden turvallisuutta ja iskunvaimennusaluustoja. Lisäksi Safe to Play tuottaa oppimateriaaleja, kuten Safe to Play: kaikki leikki- ja liikunta-alueiden turvallisuudesta! -kirjan, joka tarjoaa kattavaa tietoa turvallisuudesta ja suunnittelusta. (Safe to Play, 2024)

Leikkipaikkojen suunnittelussa Safe to Play ohjaa noudattamaan ajantasaisia turvallisuusvaatimuksia ja huomioimaan esteettömyyden ja ympäristön riskit. Koulutusten, kuten aluesuunnittelukoulutuksen, avulla suunnittelijat oppivat laatimaan turvallisia ja käyttäjäystävällisiä alueita. Peruskoulutus puolestaan tarjoaa laajemman ymmärryksen turvallisuudesta, projektinhallinnasta sekä välineiden myynnistä ja hankinnasta. Näin Safe to Play toimii keskeisenä tukena, jotta leikkipaikkojen turvallisuus ja laatu voidaan taata koko niiden elinkaaren ajan. (Safe to Play, 2024)

3.3 Leikkipaikkojen toiminnallisuus

Leikkipaikkojen suunnittelussa tulee huomioida monipuoliset leikinmuodot ja erilaiset käyttäjäryhmät, jotta alueet tukevat fyysistä aktiivisuutta, luovuutta ja sosiaalista vuorovaikutusta. Eri leikkityyppejä varten on suunniteltava monipuoliset välineet ja alueet, kuten keinuja, kiipeilytelineitä, hiekkalaatikoita ja roolileikkiin soveltuvia tiloja. Tällainen monimuotoisuus edistää lasten kokonaisvaltaista kehitystä ja tarjoaa samalla mahdollisuuksia eri-ikäisten ja -taitoisten lasten yhteisleikkiin. Lisäksi leikkipaikkojen muunneltavuus on tärkeää, sillä käyttäjäryhmien tarpeet ja alueiden ikärakenteet voivat muuttua ajan myötä. (Rakennustieto, 2009b, s. 8)

Leikkialueiden tulee tukea myös eri-ikäisten käyttäjien, kuten vanhusten ja liikuntarajoitteisten, tarpeita. Alueiden limittäminen siten, että ne houkuttelevat niin lapsia, vanhempia kuin isovanhempia, voi parantaa eri ikäryhmien vuorovaikutusta. Tämä mahdollistaa yhteisöllisten kokemusten syntyminen ja lisää alueiden sosiaalista arvoa. (Rakennustieto, 2009b, s. 8)

Luonnolliset maastonmuodot tulisi hyödyntää mahdollisuuksien mukaan, sillä ne lisäävät leikkipaikan esteettistä ja toiminnallista monipuolisuutta. Samalla on kuitenkin varmistettava, että leikkivälineiden turva-alueet pysyvät tasaisina tai että niiden turvallisuus huomioidaan huolellisesti, erityisesti kaltevilla pinnoilla. Maaston käsittely ja mahdolliset rakenteet, kuten tukimuurit, voivat myös auttaa alueiden kunnossapidossa ja estää esimerkiksi maan eroosiota. (Rakennustieto, 2009b, s. 8)

Kasvillisuuden korkeusvaihtelut voivat jäsentää leikkialueita ja luoda tilavaikutelmaa, mikä lisää alueen visuaalista kiinnostavuutta ja tukee miellyttävää leikkiympäristöä. Lisäksi kasvillisuus toimii vuodenaikojen vaihtelun ilmentäjänä, mikä tuo alueelle luonnon rytmiä ja estetiikkaa. Kasvillisuuden suojaaminen vilkkailla leikkipaikoilla on tärkeää, ja matalia suoja-aitoja voidaan käyttää suojaamaan istutuksia kulumiselta. (Rakennustieto, 2009b, s. 8)

Päällysteet leikkialueilla eivät ainoastaan toimi leikki- ja käytäväpintoina, vaan myös jäsentävät aluetta ja lisäävät sen toiminnallisuutta. Oikein valitut pintamateriaalit, kuten kivituhka, sora tai tekonurmi, tukevat alueen turvallisuutta ja estetiikkaa. Putoamisalueiden materiaalivalinnat määräytyvät välineiden putoamiskorkeuden mukaan, ja niiden suunnittelussa on varmistettava, että eri materiaalien rajapinnat eivät estä liikkumista alueella. (Rakennustieto, 2009b, s. 8)

Leikkipaikkojen suunnittelussa tulee varmistaa kunnossapidon sujuvuus, mikä sisältää tilan varaamisen leikkihiekan vaihtoon ja lumen auraukseen. Lisäksi roska-astioiden tyhjennys ja pintojen puhtaanapito ovat keskeisiä alueen viihtyisyyden ja turvallisuuden takaamisessa. Näiden käytännön ratkaisujen avulla varmistetaan leikkipaikkojen toimivuus ympäri vuoden ja vähennetään alueen ylläpidosta aiheutuvia ongelmia. (Rakennustieto, 2009b, s. 8)

3.4 Terveys, hyvinvointi ja luonnonympäristön vaikutukset

Leikkipaikkojen suunnittelussa on tärkeää huomioida pienilmaston ja terveellisuuden näkökulmat, jotta alueet palvelevat käyttäjiään turvallisesti ja viihtyisästi. Auringon suunnan ja korkeuden arviointi on keskeistä alueen sijoittelussa, ja alueet pyritään suunnittelemaan niin, että ne saavat riittävästi auringonvaloa normaaleina käyttöaikoina. Samalla tulee kuitenkin varmistaa, että leikkipaikoilla on mahdollisuus oleskella varjossa esimerkiksi kasvillisuuden, katosten tai pergoloiden avulla. Varjoisuus tuo viilennystä kuumina päivinä ja suojaa auringon haittavaikutuksilta, mikä parantaa leikkipaikan käytettävyyttä. (Rakennustieto, 2009b, s. 4)

Terveellisyys ja turvallisuus ovat leikkipaikkojen suunnittelun keskeisiä tavoitteita. Kulku leikkipaikoille suunnitellaan niin, ettei reitti risteä moottoriajoneuvoliikenteen kanssa, ja säännöllisen huoltoliikenteen kulkeminen leikkialueiden kautta pyritään minimoimaan. Meluhaittojen vähentämiseksi voidaan käyttää maastonmuotoilua, aitoja, katoksia tai muureja. Lisäksi pölyn ja saasteiden vaikutuksia voidaan ehkäistä kasvillisuuden kerroksellisuudella ja sijoittamalla leikkialueet riittävän etäälle liikenneväylistä, teollisuusalueista ja muista saasteen lähteistä. Leikkipaikan maaperän tulee olla puhdas, ja jätteiden keräilypisteet sijoitetaan erilleen alueesta. (Rakennustieto, 2009b, ss. 4–5)

Leikkipaikkojen teema ja värimaailma ovat tärkeä osa alueen kokonaisilmettä ja käyttökokemusta. Teeman valinnassa voidaan hyödyntää ympäröivää rakennettua ja luonnonympäristöä sekä mahdollisia historiallisia elementtejä, kuten vanhojen puistojen luonnetta. Suuremmille leikkipaikoille voidaan valita esimerkiksi merellisyyteen, liikenteeseen tai eläimiin liittyviä teemoja, jotka ilmenevät maastonmuotoiluissa, kaluste- ja kasvillisuusvalinnoissa ja pintamateriaaleissa. Leikkivälineiden ja kalusteiden väriyksellä on suuri merkitys sekä alueen ilmeelle, että lasten leikkien kannalta. Värikkäät välineet houkuttelevat lapsia ja parantavat heidän havainnointiaan, mikä lisää leikkivälineiden turvallisuutta. Suunnittelussa on kuitenkin tärkeää, että värimaailma sopii ympäröivään kokonaisuuteen. Lisäksi heikkonäköisiä lapsia varten värikontrastit tulee huomioida erityisesti kulkureittien tasoerojen kohdalla. (Rakennustieto, 2009b, s. 5)

Istutusalueet ovat keskeinen osa leikkipaikkojen toiminnallisuutta ja visuaalista jäsentelyä. Istutuksia suunniteltaessa otetaan huomioon olemassa oleva kasvillisuus, kasvien talvenkestävyys ja niiden sijoittelu lumen aurasalueisiin nähden. Istutusten tulee olla riittävän suuria ja kulutusta kestäviä, jotta ne kestävät alueen käyttöä ja lisäävät pihan toiminnallisuutta. Kasvillisuus voi myös suojata tuulelta, melulta ja tarjota näkösuojaa, mikä

parantaa leikkipaikan turvallisuutta ja viihtyisyyttä. Turvallisuuden näkökulmasta on tärkeää välttää myrkyllisiä, piikkisiä tai allergisoivia kasveja, kuten lepät, koivut, heinät ja pujo. (Rakennustieto, 2009b, s. 6)

Leikkipaikan valaistus on olennainen osa toiminnallisuutta ja turvallisuutta. Hyvin suunniteltu valaistus parantaa näkyvyyttä, tukee kunnossapitotoimia ja ehkäisee ilkivaltaa. Valaisimien sijoittelu ja valon ominaisuudet, kuten luminanssi, värintoisto-ominaisuudet ja häikäisyn välttäminen, ovat tärkeitä huomioitavia seikkoja. Valaisimet tulee sijoittaa niin, että ne eivät haittaa viheralueiden kunnossapitoa eivätkä aiheuta törmäysvaaraa, mikä parantaa turvallisuutta erityisesti pimeään aikaan. (Rakennustieto, 2009b, s. 6)

Luonnonympäristön merkitys terveydelle ja hyvinvoinnille on merkittävä, ja sen huomioiminen leikkipaikkojen suunnittelussa mahdollistaa käyttäjien kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemisen. Tutkimukset osoittavat, että luonnossa vietetty aika vähentää stressiä, parantaa tarkkaavuutta ja lisää psyykkistä hyvinvointia (Kaplan & Kaplan, 1989; Ulrich, 1983). Luvussa 4.6 käsitellään, kuinka luonnon monimuotoisuus ja ekologiset suunnitteluperiaatteet voivat tukea lasten ja yhteisön hyvinvointia. Näiden tulosten valossa leikkipaikkojen viherympäristö tulisi suunnitella rauhoittavaksi ja elvyttäväksi. Tämä voidaan toteuttaa lisäämällä varjostavia puita, monikerroksista kasvillisuutta ja rakenteita, jotka tukevat palautumista arjen kuormituksesta.

Viherympäristön monimuotoisuus tuo mukanaan ekologisia, esteettisiä ja psykologisia hyötyjä. Luonnolliset elementit, kuten vesi ja kasvillisuus, lisäävät alueen viihtyisyyttä ja toimivat samalla melun ja saasteiden suodattimina. Tällaiset ratkaisut eivät ainoastaan lisää lasten turvallisuutta, vaan myös edistävät heidän terveyttään. Turvallisuuden ja viihtyisyyden tunne voidaan vahvistaa käyttämällä näkymä-piilopaikka-teorian mukaisia ratkaisuja, joissa yhdistetään avarienväli- ja suojaisien paikkojen tarjoamat hyödyt (Appleton, 1975).

Maaperän mikrobialtistuksen huomioiminen leikkipaikkojen suunnittelussa on tärkeää lasten terveyden edistämiseksi. Luonnollisten maaperäelementtien, kuten metsänpohjan ja kasvillisuuden, lisääminen leikkialueille tukee immuunijärjestelmän tasapainoa ja vähentää immuunivälitteisten sairauksien riskiä. (Roslund ym., 2020, ss. 6–7)

Luvussa 3 tarkastelin leikkipaikkojen suunnittelun keskeisiä osa-alueita, jotka muodostavat perustan turvallisten, toiminnallisten ja hyvinvointia tukevien leikkiympäristöjen luomiselle. Yleisesti suunnittelun näkökulmasta korostui kestävien materiaalivalintojen merkitys ja alueen huollon ja ylläpidon huolellinen suunnittelu, jotta leikkipaikat voivat palvella lapsia pitkällä aikavälillä (3.1). Suunnitteluasiakirjojen ja turvallisuusnäkökulmien huomioiminen varmistaa, että leikkipaikat täyttävät kaikki rakennusalan standardit ja turvallisuusvaatimukset, mikä on välttämätöntä lasten turvallisuuden takaamiseksi (3.2). Toiminnallisuuden osalta monipuolisten leikki- ja liikuntamahdollisuuksien tarjoaminen ja eri käyttäjäryhmien tarpeiden huomioiminen luo kannustavia leikkiympäristöjä, jotka edistävät lasten fyysistä ja sosiaalista kehitystä (3.3). Lisäksi terveydelliset ja ympäristölliset näkökohdat, kuten mikroilmaston huomioiminen ja luonnonympäristön positiiviset vaikutukset hyvinvointiin, korostavat leikkipaikkojen roolia kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemisessa (3.4). Nämä suunnitteluperiaatteet mahdollistavat toimivan leikkiympäristön, joka täyttää tekniset vaatimukset ja tukee kehitystä. Luvussa 4 tarkastellaan vielä syvällisemmin ekologisia suunnitteluperiaatteita ja kuinka luontoyhteyden vahvistaminen leikkipaikkojen suunnittelussa voi entisestään rikastuttaa lasten leikki- ja oppimiskokemuksia ja tukea heidän kokonaisvaltaista hyvinvointiaan.

4 Luontoyhteys leikkipaikalla

Leikkipaikat voivat tarjota mahdollisuuden vahvistaa lasten luontoyhteyttä ja tukea heidän kokonaisvaltaista hyvinvointiaan. Kaupunkilapsille luonnonläheisyys ei ole aina itsestäänselvyys, mutta leikkipaikat voivat toimia väylänä luonnon kokemiseen ja sen merkityksen ymmärtämiseen. Luonnon tuominen osaksi leikkiympäristöjä rikastaa lasten leikkejä ja edistää myös heidän fyysistä ja henkistä hyvinvointiaan. Luontoyhteyden edistämiseksi on erilaisia ratkaisuja, joilla voidaan vahvistaa lasten yhteyttä luontoon ja lisätä heidän kokemuksiaan monimuotoisista luonnonympäristöistä.

Luonnonläheisyys on tärkeää luontoyhteyden syntymisen kannalta. Luontoyhteys on syvä, henkilökohtainen ja emotionaalinen kokemus siitä, että ihminen tuntee olevansa osa luontoa ja ymmärtää sen merkityksen omassa elämässään (Salonen, 2020, ss. 19–20). Se ei ole pelkästään luonnossa olemista, vaan sen tiedostamista ja aistimista niin, että luonnon elementit koetaan tärkeänä osana omaa hyvinvointia ja identiteettiä. Tämä yhteys on usein intuitiivista ja saattaa syventää ymmärrystä ihmisen ja luonnon välisestä vuorovaikutuksesta. Luontoyhteys voi lisätä arvostusta luontoa kohtaan ja johtaa vastuullisempaan ja kestävään elämäntapaan. (Salonen, 2020, ss. 21–23)

4.1 Luontoyhteyden merkitys ja sen vahvistamisen keinot

Luontoyhteyttä on tutkittu paljon eri aikakausina ja eri näkökulmista. Kirsi Salosen (2020) mukaan luontoyhteys viittaa kokemukseen, jossa yksilö tuntee olevansa osa luonnon kokonaisuutta, ja se liittyy erityisesti luonnon emotionaalisiin ja kokonaisvaltaisiin vaikutuksiin. Vahva luontoyhteys voi lisätä elämäntyytyväisyyttä, subjektiivista hyvinvointia ja elämäntarkoituksen tunnetta sekä tukea positiivista itsensä hyväksymistä ja arvostamista. Näin ollen luontoyhteys ei ole pelkästään biologinen tai fyysinen suhde luontoon, vaan siihen sisältyy myös syvä emotionaalinen ulottuvuus, joka vahvistaa yksilön hyvinvointia. (Salonen, 2020, ss. 19–20, 22–23)

Luontoyhteyden merkitys on monitasoinen, ja sen ymmärtämisessä korostuvat niin biologiset kuin emotionaaliset ja kognitiiviset näkökulmat. Salonen viittaa biophilia-hypoteesiin, jonka mukaan ihmisellä on luontainen ja biologinen tarve yhteyteen luonnon kanssa. Tämä yhteys voi ilmetä syvimmillään emotionaalisenä kokemuksena, jossa luonnolla on rauhoittava, elvyttävä ja itseymmärrystä edistävä vaikutus. Lisäksi luontoyhteys kytkeytyy ympäristövastuulliseen käyttäytymiseen: merkityksellinen

luontokokemus voi vahvistaa yksilön halua huolehtia ympäristöstä ja omasta ekologisesta jalanjäljestään. (Salonen, 2020, ss. 21–23)

Luontoyhteydelle voi olla myös esteitä. Luonnonkokemisen merkityksellisyyttä voivat heikentää esimerkiksi kiire, tehokkuusvaatimukset ja ympäristön luontoelementtien vähäisyys. Lisäksi luonnonkokeminen voi jäädä vajaaksi, jos ympäristö ei tarjoa elvyttäviä tai moniaistisia elementtejä. Negatiiviset tuntemukset, kuten luonnonpelko, voivat myös estää yksilöä muodostamasta merkityksellistä yhteyttä luontoon. (Salonen, 2020, ss. 20, 22–23)

Luontoyhteyden vahvistamiseksi Salonen korostaa moniaististen kokemusten merkitystä ja luonnon elementtien, kuten kasvillisuuden, veden ja luonnonmateriaalien, läsnäoloa. Tällaiset elementit voivat syventää luontokokemuksen elvyttävyyttä ja emotionaalista vaikutusta. Näin ollen luontoyhteyden edistäminen vaatii paitsi luonnon läsnäoloa myös suunniteltuja ympäristöjä, jotka mahdollistavat luonnon monipuolisen kokemisen. (Salonen, 2020, ss. 23–24)

Kaiken kaikkiaan Salosen tutkimuksessa luontoyhteys esitetään merkittävänä hyvinvoinnin osatekijänä, joka tukee yksilön ja yhteiskunnan kokonaisvaltaista hyvinvointia. Sen edistäminen on erityisen tärkeää kaupunkiympäristöissä, joissa luonnon saavutettavuus ja kokemuksellisuus voivat jäädä puutteellisiksi. Tämän vuoksi luontoyhteyden vahvistaminen edellyttää suunnitteluratkaisuja, jotka huomioivat biologiset ja emotionaaliset tarpeet. (Salonen, 2020, ss. 19–24)

4.2 Luontoyhteyden merkitys lapsille

Luontoyhteys on merkittävä osa lapsen kehitystä, sillä se tukee fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia. Luonto tarjoaa lapsille tilan, jossa he voivat liikkua vapaasti, leikkiä ja rauhoittua. Nämä kokemukset tukevat kokonaisvaltaista kasvua ja vähentävät stressiä, joka on yleistynyt lasten elämässä erityisesti teknologiapainotteisen arjen myötä. Luonnossa vietetty aika edistää keskittymiskykyä ja oppimista, sillä se auttaa lasta palautumaan kuormituksesta, mikä on keskeistä arjen tasapainon saavuttamisessa. Samalla luonto toimii ympäristönä, joka kutsuu lapsia tutkimaan ja ihmettelemään, kehittäen näin heidän luovuuttaan ja ongelmanratkaisutaitojaan. (Grönroos, 2023)

Lapsuudessa luontoon yhteydessä olleet henkilöt saavuttavat korkeampia luontoyhteyden tasoja aikuisena. Tämä käy ilmi esimerkiksi tutkimuksista, joissa muistellaan lapsuuden

positiivisia luontokokemuksia ja niiden vaikutusta luontoyhteyden aikuisuudessa (Cleary, ym., 2020, s. 584).

Luonnossa leikkiminen vahvistaa lasten luontoyhteyttä ja tukee heidän fyysistä kehitystään. Vapaan ja ohjaamattoman leikin avulla lapset voivat kokea olevansa osa ympäröivää luontoa. Tällaiset kokemukset syventävät lasten ymmärrystä ympäristöstä ja sen merkityksestä ja lisäävät heidän haluaan toimia vastuullisesti luonnon puolesta. Lisäksi luonnossa liikkuminen kehittää motorisia taitoja, kuten tasapainoa ja koordinaatiota, sillä vaihteleva maasto tarjoaa monipuolisia haasteita, joita keinotekoiset leikkivälineet eivät voi korvata. Luontoyhteyden vahvistaminen vaikuttaa näin laajasti lapsen fyysiseen ja henkiseen hyvinvointiin. (Kaasinen & Torvinen, 2023)

Nyky-yhteiskunnassa, jossa lasten elämä on usein sidottu teknologian käyttöön ja sisätiloihin, luonnossa vietetty aika tarjoaa vastapainoa passiivisuudelle ja liikkumattomuudelle. Luonto tukee lasten hyvinvointia vähentämällä stressiä, parantamalla unen laatua ja lisäämällä aktiivista liikkumista. Se myös vahvistaa perhesuhteita, kun yhdessä vietetty aika koetaan rentouttavana ja yhteisöllisyyttä vahvistavana. Luonnossa saadut kokemukset rakentavat pitkäaikaista luontoyhteyttä, joka kannustaa lapsia toimimaan ympäristön hyväksi myös tulevaisuudessa. (Grönroos, 2023; Kaasinen & Torvinen, 2023)

Luontoyhteys tukee lasten kehitystä monipuolisesti fyysisellä, psyykkisellä ja sosiaalisella tasolla. Luonnon tarjoamat mahdollisuudet leikkiin, liikkumiseen ja rauhoittumiseen auttavat lapsia palautumaan arjen kuormituksesta ja kehittävät taitoja, jotka tukevat heitä koko elämän ajan. Luonnossa vietetyt hetket eivät ainoastaan paranna lasten hyvinvointia, vaan ne kasvattavat myös vastuuntuntoa ympäristön suojelusta. (Grönroos, 2023; Kaasinen & Torvinen, 2023)

4.3 Luonnon monimuotoisuuden vaikutus lasten terveyteen

Uusia tutkimuksia luonnon monimuotoisuuden merkityksestä lasten mikrobialtistuksessa ovat toteuttaneet Suomessa Adele - tutkimusryhmä. Kokeellisessa tutkimuksessa selvitettiin, miten luonnon monimuotoisuuden lisääminen kaupunkilaispäiväkotien ulkoiluympäristöissä vaikuttaa lasten mikrobistoon ja immuunijärjestelmään. Tutkijat toteuttivat neljän viikon interventiokokeen, jossa päiväkotipihoille lisättiin metsänpohjamateriaalia, turvetta ja kasveja, ja seurasivat näiden muutosten vaikutuksia

lasten ihon ja suoliston mikrobiympäristöihin ja immuunijärjestelmän säätelyyn (Roslund ym., 2020, s. 3). Tulokset osoittivat, että jo varsin lyhyt ja melko yksinkertainen biodiversiteettinterventio voi edistää lasten terveyttä tukemalla immuunijärjestelmän kehittymistä ja normalisoimalla mikrobiston koostumusta (Roslund ym., 2020, ss. 6–7).

Artikkelin tarjoaman aineiston perusteella voidaan todeta, että leikkipaikkojen luontoyhteyden vahvistamisella on selkeitä ja mitattavia vaikutuksia lasten terveyteen liittyviin mikrobisto- ja immuunijärjestelmämuutuksiin. (Roslund ym., 2020, s. 2) osoittavat tutkimuksen taustoituksessa, että monimuotoisesta luonnonympäristöstä saatavalla mikrobialtistuksella on merkitystä lapsen immuunijärjestelmän kehitykselle. Kun kaupunkipäiväkotien piha-alueita rikastettiin monimuotoisella metsäpohjamateriaalilla ja kasvillisuudella, lasten ympäristöön ja sitä kautta heidän kehoonsa päätyvä mikrobialtistus muuttui laadullisesti (Roslund ym., 2020, s. 3). Tämän seurauksena ihon ja suoliston mikrobiston koostumus muovautui siten, että se heijastui immuunijärjestelmän säätelyyn positiivisella tavalla (Roslund ym., 2020, s. 4).

Merkittävää on havainto, että jo lyhyt, noin neljän viikon interventiojakso riitti muuttamaan mikrobialtistusta lasten leikkiympäristössä (Roslund ym., 2020, s. 3). Tämä viittaa siihen, että vähäinenkin luonnonmonimuotoisuuden lisääminen aiemmin niukkaan ympäristöön voi vaikuttaa merkittävästi ympäristön mikrobiologiseen profiiliin. Täten luontoelementtien tuominen urbaaniin leikkiympäristöön lähentää tilannetta sellaisten lasten ympäristöön, jotka viettävät merkittävästi aikaa luonnonympäristöissä ja joiden immuunijärjestelmä saa jo lähtökohtaisesti runsasta monimuotoista mikrobialtistusta (Roslund ym., 2020, s. 5). Tulokset osoittavat, että myös rakennettu ympäristö ja sen mikrobiologinen monimuotoisuus ovat keskeisessä roolissa. Luonnollisten, monimuotoisten ympäristöelementtien lisääminen leikkipaikoille voi toimia ennaltaehkäisevänä tekijänä immuunivälitteisten sairauksien, kuten allergioiden, kehittymiselle (Roslund ym., 2020, s. 7).

Voidaan todeta, että artikkelin tulokset painottavat leikkipaikkojen luontoyhteyden vahvistamisen merkitystä lasten terveyden kannalta. Luontoperäisten elementtien lisääminen urbaaniin leikkiympäristöön ei ainoastaan monipuolista lasten kokemuksellista leikkiympäristöä, vaan myös potentiaalisesti tukee immuunijärjestelmän normaalia kehitystä edistämällä tervettä ja monimuotoista mikrobistoa (Roslund ym., 2020, s. 7). Nämä havainnot korostavat ympäristön suunnittelun ja ihmisen ja luonnon välisen vuorovaikutuksen merkitystä osana laajempaa terveyden edistämisen kokonaisuutta.

4.4 Luontoelementit hyvinvoinnin tukena ja elpymisen mahdollistajina

Luontoelementeillä on merkittävä rooli yksilön psyykkisen ja fyysisen hyvinvoinnin edistämässä. Luontoympäristöissä liikkuminen vaikuttaa myönteisesti mielialaan, stressin lieventämiseen ja tarkkaavuuden palautumiseen. Luontoelementtien tarjoama elvyttävä vaikutus perustuu kahteen keskeiseen prosessiin: psykofysiologisen stressin lieventymiseen ja tarkkaavuuden elpymiseen. Luontoympäristö auttaa mieltä palautumaan tahattomasti ilman ponnistelua, jolloin henkiset voimavarat vahvistuvat. Lisäksi luontoelementit tarjoavat mahdollisuuden liikuntaan, joka edistää fyysistä kuntoa ja mielenterveyttä. (Pasanen & Korpela, 2015, s. 6)

Luontoelementeiksi on määritelty ympäristöt, joissa luonnonpiirteet ovat vallitsevia. Näihin kuuluvat metsät, kaupunkipuistot, luonnonpuistot, kesämökkien ympäristöt sekä vesiympäristöt, kuten järvet ja joet. Luontoelementit eivät rajoitu ainoastaan koskemattomiin luonnonalueisiin, vaan ne voivat sisältää myös ihmisen muokkaamia ympäristöjä, joissa luonnonpiirteet hallitsevat. Esimerkiksi kaupunkipuistot edustavat tällaisia osittain rakennettuja ympäristöjä. (Pasanen & Korpela, 2015, s. 6) Suomen erityisolosuhteissa, joissa luonnon saavutettavuus on lähes kaikille mahdollista, luontoelementit tarjoavat helpon ja maksuttoman puitteen liikunnalle ja elpymiselle.

Luontoelementtien elvyttävä ja hyvinvointia tukeva vaikutus näkyy myös mielipaikkojen valinnassa. Suuri osa ihmisistä valitsee mielipaikakseen nimenomaan luontoympäristön, jossa he voivat rauhoittua, virkistyä ja selkiyttää ajatuksiaan. Luontoelementeillä on siten erityinen merkitys psyykkisessä itsesäätelyssä, jossa yksilöt hakeutuvat ympäristöihin, jotka tukevat heidän hyvinvointiaan. (Pasanen & Korpela, 2015, s. 8)

Vaikka luontoelementtien merkitys hyvinvoinnille on selkeä, artikkelissa tuodaan esille myös niiden saavutettavuuden epätasaisuus. On havaittu, että vihreämmillä asuinalueilla liikuntaa harrastetaan enemmän ja mielenterveysongelmien riski on pienempi verrattuna vähemmän luonnonläheisiin alueisiin. (Pasanen & Korpela, 2015, s. 7) Suomessa tilanne on kuitenkin ainutlaatuinen, sillä metsä sijaitsee keskimäärin vain 700 metrin päässä kodeista, mikä tekee luontoelementtien hyödyntämisestä mahdollista lähes kaikille (Pasanen & Korpela, 2015, s. 8).

Luontoelementtien merkitys siis liittyy niiden kykyyn edistää psyykkistä hyvinvointia ja elvyttää yksilöä stressistä. Ne tarjoavat ympäristöjä, joissa ihmiset voivat liikkua, palautua ja ylläpitää terveyttään. Luontoelementit voivat olla sekä koskemattomia että ihmisen

osittain muokkaamia ympäristöjä, joissa luonnon piirteet ovat kuitenkin hallitsevia (Pasanen & Korpela, 2015, ss. 6–8).

4.5 3–30–300-periaate leikkipaikkojen näkökulmasta

Viheralueiden laadun arviointiin käytetään myös 3–30–300-periaatetta. 3–30–300-periaatteen kolme osatekijää ovat kolmen puun näkyminen ikkunasta, 30 %:n puustokate ja 300 metrin etäisyys laadukkaaseen viheralueeseen. Konijnendijkin vuonna 2020 esittämä 3–30–300-periaate tarjoaa käytännönläheisen viitekehyksen, joka auttaa arvioimaan kaupunkien viherrakenteiden laatua, saavutettavuutta ja merkitystä ihmisten hyvinvoinnille. Tätä periaatetta voidaan laajentaa myös kaupunkisuunnittelun osa-alueelle, joka koskee lasten leikkipaikkoja. Leikkipaikat eivät ole vain teknisiä järjestelmiä tai suljettuja, laittein varustettuja alueita, vaan potentiaalisia urbaanin ekosysteemin solmukohtia, joissa monimuotoinen luontoyhteys, asukkaiden saavutettavuus ja terveys- ja hyvinvointihyödyt voivat yhdistyä. (Konijnendijk, 2021)

3–30–300-periaatteen kolme osatekijää voidaan tulkita myös leikkipaikkojen näkökulmasta. 300 metrin -vaatimus voidaan ymmärtää pyrkimyksenä leikkipaikkojen saavutettavuuden parantamiseen erityisesti tiiviissä kaupunkirakenteessa. Kaupunkien keskustoissa ja tiheästi asutuilla alueilla lapsilla ei useinkaan ole pääsyä omiin pihoihin tai spontaaniin lähiluontoon samalla tavoin kuin väljemmillä esikaupunkialueilla tai maaseudulla (Wolch, ym., 2014, ss. 234–244). Tästä seuraa, että julkisten, monipuolisesti suunniteltujen ja luontoelementtejä sisältävien leikkipaikkojen rooli korostuu. Niiden tulisi sijaita korkeintaan muutaman sadan metrin päässä asuinrakennuksista, jotta perheillä olisi mahdollisuus saavuttaa nämä paikat helposti kävellen tai pyöräillen ilman merkittävää ajallista tai logistista kynnystä. (Konijnendijk, 2021)

30 %:n puustokatteeseen pyrkiminen voi toimia ohjenuorana leikkipaikkojen suunnittelussa siten, että nämä tilat integroidaan mahdollisimman vihreään ympäristöön. Puuston ja muun luonnollisen kasvillisuuden läsnäolo vahvistaa lasten kokemaa luontoyhteyttä, parantaa ilmanlaatua ja tarjoaa mikroilmastollisia hyötyjä kuten varjostusta kuumina päivinä (Gill, ym., 2007, ss. 115–133). Näin leikkipaikat eivät näyttäydy vain suljettuina keinujen ja liukumäkien alueina, vaan ne muuntuvat osaksi urbaania ekologista verkostoa – ympäristöä, joka tarjoaa lapsille moniaistisia kokemuksia, tukee heidän mielikuvitustaan ja ekologista lukutaitoaan ja edistää terveyttä ja hyvinvointia (Kuo, 2015).

3 puuta ikkunasta ajatus voidaan nähdä symbolina arjen luontoyhteydelle, joka heijastuu myös leikkipaikkojen visuaalisuudessa. Jos perheet voivat jo kotona havaita vihreää ympäristöä ja tietää, että lyhyen matkan päässä on vihreä ja monipuolinen leikkipaikka, tämä kannustaa heitä hyödyntämään ympäröivää luontoa säännöllisesti. Suora näkymä viheralueelle lisää tietoisuutta lähiluonnon läsnäolosta, alentaa kynnyksiä ulkoiluun ja leikkiin sekä voi lisätä asuinalueen miellyttävyyttä ja yhteisöllisyyttä (Hartig ym., 2014, ss. 207–228).

On kuitenkin tärkeää huomioida, että 3–30–300-periaate ei ole kaavamainen ohjeistus, joka soveltuisi sellaisenaan kaikkiin kaupunkeihin tai asuinympäristöihin. Tiiviissä kaupunkirakenteessa tarve varsinaisten, suunniteltujen julkisten leikkipaikkojen saavutettavuudelle on korostunut, kun taas väljillä esikaupunkialueilla tai maaseudulla lasten leikki voi suuntautua enemmän luonnontilaisiin ympäristöihin ilman että tarve rakennettuihin leikkipaikkoihin on yhtä pakottava. Näin 3–30–300-periaate tulee sovittaa paikallisiin olosuhteisiin, väestötiheyksiin, kulttuurisiin mieltymyksiin ja olemassa olevan viherinfrastruktuurin luonteeseen. (Konijnendijk, 2021)

3–30–300-periaate tarjoaa viitekehyksen, jonka avulla voidaan suunnitella ja arvioida leikkipaikkojen sijaintia ja laatua osana kaupunkien viherrakennetta. Se korostaa paitsi saavutettavuuden ja luontoelementtien merkitystä myös kokemuksellista ja visuaalista ulottuvuutta, joiden yhteisvaikutuksena lasten ja aikuisten hyvinvointi ja terveyshyödyt voivat lisääntyä urbaanissa ympäristössä.

4.6 Luonnonläheinen ulkoleikkipaikkasuunnittelu lisää lasten luontokontakteja

Luonnonläheinen ulkoleikkipaikkasuunnittelu tarjoaa mahdollisuuden lisätä lasten yhteyttä luontoon. Mira Grönroos työskentelee Helsingin yliopistossa tutkijatohtorina ja Lahden yliopistokampuksella NATUREWELL-projektissa ja tutkii luontokontaktin vaikutusta ihmisen mikrobistoon. Grönroosin blogikirjoituksessa nousee esille, että hänen tekemän virtuaalikierroksen mukaan Lahdessa leikkipaikat koostuvat usein asfaltista, hiekasta, sorasta ja muovista, näiden materiaalien käyttöä perustellaan käytännöllisyydellä, kuten kestävyydellä ja helppohoitoisuudella. Tämä herättää kuitenkin kysymyksen: ovatko käytännöllisyys ja helppohoitoisuus todella leikkipaikkojen tärkeimpiä ominaisuuksia? Olisiko mahdollista suunnitella leikkipaikkoja, jotka lisäävät lasten luontokontakteja ja tarjoavat samalla monipuolisia hyvinvointihyötyjä luonnon monimuotoisuudesta?

Grönroosin virtuaalinen kierros Lahden kaupungin leikkipuistoihin paljasti, että tyypillisin leikkipaikka oli suurimmaksi osaksi sora- tai hiekkapeitteinen. Vaikka puistojen ympärillä kasvoi suuria puita (80 %) ja reunoilla oli usein pensaita (66 %) tai nurmikkoa (62 %), itse leikkialueet olivat yleensä vailla kasvillisuutta. Näissä puistoissa ainoaksi luonnonelementiksi jää usein rikkaruohoiksi mielletty kasvillisuus, joka työntyy esiin hiekan ja kiveyksen raoista. Grönroos nostaa tässä yhteydessä esiin kiinnostavan ristiriidan: villiintynyt kasvillisuus osoittaa, ettei kulutus ole kasvillisuudelle liian suurta, ja siksi yksinkertaisin tapa lisätä kasvillisuutta voisi olla kitkemisen vähentäminen ja luonnonkasvillisuuden levittymisen salliminen. Tällainen lähestymistapa edellyttäisi kuitenkin muutosta siisteyskäsitteen ja kunnossapidon periaatteiden suhteen. (Grönroos, n.d.)

Grönroos nostaa myös esiin esimerkkejä innovatiivisesta leikkipaikkasuunnittelusta. Eerikintien leikkipaikalla liukumäki on sijoitettu kasvipeitteisen kumpareen kylkeen, ja leikkijät käyttävät maapohjaista polkua päästäkseen sen huipulle. Tällainen kasvillisuuden ja maastonmuotojen hyödyntäminen voisi rikastuttaa myös muita leikkipaikkoja. Soltinpuronpuiston leikkialue puolestaan tarjoaa erinomaisen esimerkin luonnon integroinnista leikkipaikkoihin. Metsän siimeksessä sijaitseva alue mahdollistaa leikkien laajentamisen suoraan metsäympäristöön, mikä rikastuttaa lasten kokemuksia ja tarjoaa heille materiaaleja, kuten keppejä ja käpyjä, leikkejä varten. (Grönroos, n.d.)

Suunnittelun tueksi Grönroos ehdottaa monipuolisia toimenpiteitä, kuten nopeasti kasvavien pensaiden, kuten pajujen, istuttamista. Rikkaruohoiksi mielletty villiintynyt kasvillisuus voisi antaa tilaa luonnolliselle monimuotoisuudelle ja vähentää kunnossapitokustannuksia ja kasvihuonekaasupäästöjä. Puistoihin voitaisiin lisätä myös luonnonniittyjä ja -kukkia, jotka houkuttelevat hyönteisiä ja tarjoavat lapsille mahdollisuuden tutustua luonnon pieniin yksityiskohtiin. Grönroosin näkemyksen mukaan leikkipaikkojen siisteys ja helppohoitoisuus voisivat jäädä toiselle sijalle, jos tilalle saadaan monipuolisempia leikkiympäristöjä, jotka edistävät lasten terveyttä ja hyvinvointia. Luonnonläheinen suunnittelu rikastaa lasten elinympäristöä ja tukee kestävästä kehitystä ja ekologisia arvoja. (Grönroos, n.d.)

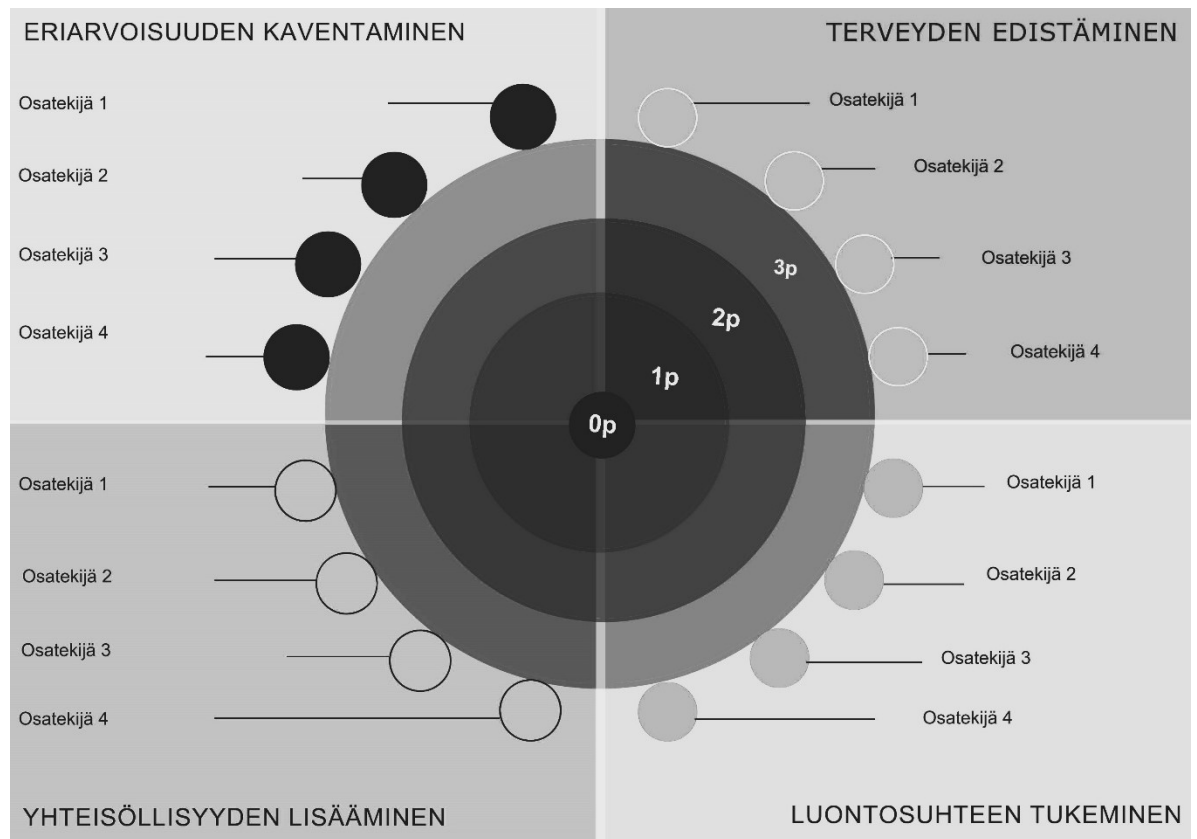
5 Luontoyhteyden tunnistaminen leikkipaikalla

Leikkipaikat tunnistetaan merkittäväksi osaksi lasten, nuorten ja lapsiperheiden lähiympäristöä. Projektit, joihin tämä opinnäytetyö liittyy, käynnistyivät tarpeesta kehittää ja parantaa leikkipaikkaverkostojen laatua kahdessa eri kaupungissa, näihin kaupunkiin viitataan kaupunki A:na ja kaupunki B:nä. Kaupungit olivat maantieteellisesti kaukana toisistaan ja kaupunkirakenteeltaan erilaisia. Molemmilla kaupungeilla oli työn aikana leikkipaikkaohjelmien päivitys käynnissä. Osana tätä ohjelmaa toteutettiin lapsivaikutusten arviointi, jonka tavoitteena oli nostaa esiin leikkipaikkojen nykytilaa ja potentiaalia lasten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemisen näkökulmasta. Sen lisäksi, että ne mahdollistavat leikin ne voivat palvella myös muita tavoitteita, kuten terveyden edistämistä, eriarvoisuuden vähentämistä, yhteisöllisyyden lisäämistä ja luontosuhteen tukemisen tavoitteita.

Maastokäynnit tehtiin loka-marraskuussa 2024 yhteensä seitsemällä leikkipaikalla kahdessa eri kaupungissa. Kaupungissa A vierailtiin neljällä leikkipaikalla ja kaupungissa B kolmella leikkipaikalla. Kohteiden valinnassa painotettiin leikkipaikkojen hyvää kuntoa ja asukkaiden suosimia leikkipaikkoja. Arvioinnissa käytettiin aineistona mm. alueellisia väestötietoja, maastohavaintoja ja leikkipaikkakyselyä käyttäjille. Lapsikädenjälki-menetyksessä arviointi suoritetaan asiantuntija-arviona. Arviointi suoritettiin neljän teeman kautta, joille kullekin määriteltiin osatekijät pisteytystä varten. Tässä opinnäytetyössä keskitytään teemaan ”Luontosuhteen tukeminen” ja luontokosketuksen osatekijään.

Osatekijät pisteytettiin ja pisteytyksen perusteella muodostui pinta-alakuvio, joka kuvaa leikkipaikan lapsikädenjälkeä eli kuinka hyvin lapsiystävällisyyttä tukevat tavoitteet on onnistuttu saavuttamaan. Arvioinnissa tuotiin esiin onnistumiset ja kehittämistä kaipaavat osa-alueet. Kehittämiskohteisiin esitettiin konkreettisia toimenpiteitä.

Kuva 1. Projekteille laaditut teemat ja osatekijät (Sanna Huhtonen, 2024).

5.1 Leikkipaikkojen maastohavainnot kaupungissa A

Teimme maastohavaintoja moniammatillisessa yhteistyössä, arvioiden yhdessä keskustellen leikkipaikkojen nykytilaa. Havainnoitavat leikkipaikat oli valittu yhteistyössä tilaajan kanssa, ja mukaan valittiin hyväkuntoisia ja keskenään erilaisia kohteita. Vietimme kullakin leikkipaikalla noin tunnin havainnoiden ja seuraten paikan käyttöä. Leikkipaikkojen maastokäynneille oli laadittu tarkastelukehikko, jonka avulla teimme havaintoja leikkipaikoilla. Tarkastelimme muun muassa seuraavanlaisia kysymyksiä: Mahdollistaako leikkipaikka luontokosketuksen (onko leikkipaikalla metsän pohjaa, multa maata tai muita luonnonmateriaaleja, jotka altistavat hyödyllisille mikrobeille)? Tukeeko leikkipaikka luonnosta oppimisen ja luonnon arvostuksen kasvamisen? Onko leikkipaikalla luonnon elementtejä, jotka stimuloivat aisteja? Näkyykö monilajiisuus leikkipaikalla (kasvit, eläimet)?

5.1.1 Leikkipaikka 1

Seuraavat maastokäyntihavainnot ovat kaupunki A:n leikkipaikka 1:ltä. Havainnot on koottu tarkastelu kehikon teema osasta ”luontosuhteen tukeminen” ja luontokosketuksen osatekijästä. Leikkipaikka jakautuu kahteen osaan pienten- ja isompien lasten puoleen. Se sijaitsee vehreässä ympäristössä, jossa on runsaasti kasvillisuutta ja luonnonmateriaaleja. Alueen maapohja on osin metsänpohjamaista ja paikoin sammaloitunutta. Leikkipaikalla ja sen välittömässä ympäristössä on monia vanhoja lehti- ja havupuita, kantoja, kiviä ja maahan pudonneita lehtiä, jotka yhdessä luovat luontoon kytkeytyvän leikkimiljöön. Rakenteellisesti leikkipaikka rajautuu osittain pienimuotoiseen metsäiseen alueeseen, mikä mahdollistaa lasten luontokosketuksen hyvin konkreettisesti. Moniin urbaanimpiin leikkipaikkoihin verrattuna tämä leikkipaikka liittyy ympäröivään luontoon vahvasti. Lapset voivat käyttää esimerkiksi kiviä ja kantoja rakentelussa tai leikkiä maahan pudonneilla lehdistä, mikä rikastuttaa leikkikokemusta.

Kuva 2. Kannot voivat toimia tasapainoharjoitteluun tai vaikkapa istumina (Minna Rautsola, 2024).

Leikkipaikka tarjoaa mahdollisuuksia havainnoida ja oppia ympäristön kasveista ja eläimistä. Maastokäynnin aikana kuultiin ja nähtiin lintuja, ja paikalla nähtiin myös orava. Liikenteenmelu oli vähäistä, mikä antoi tilaa luonnonäänille, kuten linnunlaululle ja lähellä virtaavan ojan veden solinalle. Luonnon elementit – puut, pensaat, kannot, kivet ja sammaleinen maapohja – tarjoavat luontevia oppimistilanteita vuorovaikutuksessa vanhempien kanssa. Leikkipaikka mahdollistaa luonnon vuosikierron seuraamisen. Keväällä lasten on helppo tarkkailla puiden ja pensaiden puhkeamista lehteen ja sulavaa jäätä ojassa. Kesällä kukinnot, syksyllä maahan leijailevat lehdet ja talvella lumen ja jään muodostumat luovat jatkuvasti muuttuvan ympäristön, joka kannustaa lapsia tarkkailemaan luonnon ilmiöitä ja muutoksia eri vuodenaikoina. Vanhempi voi esimerkiksi yhdessä lapsen kanssa tunnistaa kasveja tai seurata lintujen liikkeitä. Tämä tukee lasten ja aikuisten yhteistä tutkivaa, luonnon arvostusta ja ympäristötietoisuutta vahvistavaa toimintaa.

Alueella on runsaasti monipuolisia aistielämyksiä: syksyn lehdet, erilaiset puiden ja pensaiden muodot ja tekstuurit, marjat, kivet sekä monilajinen kasvusto tuovat vaihtelua kokemuksiin. Linnunlaulu, veden solina ja puiden havina vahvistavat luontokokemuksia. Erilaiset aistituntemukset kuten sammaleen pehmeä pinta ja syksyisten lehtien tuoksu houkuttelevat lapsia tutkimaan ympäristöään tarkemmin.

Leikkipaikalla oli monilajinen puusto ja pensaat sekä havaittiin useampi lintulaji. Tämän monilajisuuden ansiosta lapset pääsevät havainnoimaan erilaisia luonnon elementtejä, mikä vahvistaa luontoon liittyvää kiinnostusta ja tukee tiedollista ja kokemuksellista oppimista. Lapset voivat esimerkiksi tutkia muurahaispolkuja tai vertailla erilaisten puiden lehtiä. Leikkipaikan rakenteet ja luonnonmuodot luovat erilaisia rauhallisia sopukoita, joissa lapsi voi keskittyä itsenäiseen leikkiin ja tutkimiseen. Maaston vaihtelevuus mahdollistaa oman leikkitalan etsimisen, mikä kannustaa oivaltavaan leikkiin ja uusien asioiden tarkasteluun.

Kuva 3. Kaupunki A, leikkipaikka 1:n suojaista miljö (Minna Rautsola, 2024).

Kaupunki A:n leikkipaikka 1 tarjoaa rauhallisen, luontoläheisen ympäristön, jossa runsas puusto, monilajiset kasvit ja eläimet, luonnon äänet, vaihteleva maasto ja vuodenaikojen jatkuva vaihtelu luovat erinomaiset puitteet lasten luontosuhteen kehittymiselle ja ylläpitämiselle. Luontoyhteys on vahva, ja se tukee oppimista ja aistien monipuolista käyttöä. Leikkipaikan luonnonläheisyys, varjoiset puualueet sekä suojaista sijainti tarjoavat miellyttävän viiennöksen kesäisin, mahdollistaen pitkän oleskelun ja leikin jatkumisen. Ympäristö kutsuu lapset ja aikuiset yhteiseen oppimiseen, tutkimiseen ja vuorovaikutukseen luonnon kanssa.

5.1.2 Leikkipaikka 2

Seuraavaksi vierailimme Kaupunki A:n leikkipaikka 2:lla. Leikkipaikka 2 sijaitsee laajalla nurmikkoisella puistoalueella, johon johtaa kävelyteitä useista suunnista. Luontokosketuksen näkökulmasta leikkipaikka tarjoaa vain rajallisesti mahdollisuuksia. Alueelta puuttuvat metsänpohja, multamaa ja muut luonnonmateriaalit, jotka voisivat altistaa lapsia hyödyllisille mikrobeille. Ympäristö koostuu pääosin nurmikosta, hiekasta/sorasta ja turva-alustasta. Maahan pudonneet lehdet tuovat kuitenkin pienen lisän luonnonläheisyyteen.

Kuva 4. Kaupunki A, leikkipaikka 2 on hyvin avoin ja tasainen (Minna Rautsola, 2024).

Leikkipaikka mahdollistaa jonkin verran ympäristön kasvien ja eläinten havainnointia, mutta ei aktiivisesti tue luonnon huomaamista tai ohjaa ympäristötietoisuuden kehittymistä. Luonto toimii enemmänkin taustaelementtinä, joka rajaa leikkipaikkaa ja luo rauhallisen ilmapiirin esimerkiksi liikenteen melun vaimentamisen kautta. Koska alue on avoin ja kasvillisuus rajoittuu reuna-alueille, luonto ei kuitenkaan kytkeydy leikkiin yhtä vahvasti kuin esimerkiksi leikkipaikka 1:ssä.

Vuoden kierron seuraaminen on mahdollista esimerkiksi puiden kautta, mutta luonnonelementtien vähäisyys rajoittaa lasten aistikokemuksia. Leikkipaikalla voi kuulla linnunlaulua ja lehtien havinaa, mutta monilajisuus ja istutukset ovat vähäisiä. Laaja ja avoin alue ei myöskään tarjoa selkeitä rauhallisia paikkoja itsenäiseen leikkiin. Vaikka leikkipaikan välineet ovat monipuoliset ja sopivat eri-ikäisille lapsille, luonnon puutteet eivät kannusta tutustumaan uusiin luonnonilmiöihin tai tue oppimista parhaalla mahdollisella tavalla.

Kuva 5. Kaupunki A, leikkipaikka 2:ta rajaa yhdeltä sivultaan rinne, jossa vanhaa puustoa (Minna Rautsola, 2024).

Maastokäynnillä pohdimme myös, riittääkö ympäröivä puusto, joka sijaitsee melko kaukana itse leikistä, tukemaan lasten luontosuhteen kehittymistä. Voidaan kysyä, ovatko puut lapsen mittakaavassa liian etäällä, jolloin ne eivät fyysisesti tavoita lapsen leikkiä tai tue luontokokemusta niin vahvasti kuin lähempänä sijaitsevat luonnonelementit voisivat.

Kesäisin leikkipaikka voi olla paahteinen ja tuulinen johtuen puuston vähyydestä, mikä saattaa vähentää alueen houkuttelevuutta ja pidempää oleskelua. Luonnonläheisempi suunnittelu, kuten lisää puustoa ja monipuolisia luonnonelementtejä, voisi merkittävästi lisätä leikkipaikan oppimismahdollisuuksia ja lasten luontosuhteen kehittymistä.

5.2 Leikkipaikojen maastohavainnot kaupungissa B

Kaupungissa B toteutimme leikkipaikkojen maastohavainnot samalla moniammatillisen yhteistyön periaatteella kuin kaupungissa A. Arvioimme leikkipaikkojen nykytilaa keskustellen ja hyödynsimme havainnointiin etukäteen laadittua tarkastelukehikkoa. Myös kaupungissa B havainnoitavat leikkipaikat valittiin yhteistyössä tilaajan kanssa, ja valintaan sisällytettiin hyväkuntoisia ja monipuolisia kohteita. Havainnointiin käytimme kunkin leikkipaikan kohdalla noin tunnin, ja tarkastelussa huomioitiin samankaltaisia teemoja kuin kaupungissa A, kuten leikkipaikan luonnonläheisyys, aistikokemuksia tarjoavat elementit sekä monilajisuuden ilmeneminen.

5.2.1 Leikkipaikka 1

Kaupunki B:n leikkipaikka 1 sijaitsee laajan puistoalueen reunassa ja sitä ympäröi metsää. Metsä peittää suurimman osan leikkipaikan ympäristöstä, ja lisäksi alue liittyy saumattomasti laajaan niittyalueeseen. Luontokosketuksen näkökulmasta leikkipaikka tarjoaa erinomaiset mahdollisuudet. Luonnontilaisessa metsässä on metsänpohjaa, multamaata, kantoja, puunrunkoja, suuria kiviä sekä havu- ja lehtipuita. Alueella kasvaa runsaasti mustikka- ja puolukkavarvikkoa, mikä lisää ympäristön monipuolisuutta. Leikkipaikan pohjana toimii turvakate, joka tavalliseen turvahiekkaan verrattuna tukee luontokokemusta paremmin. Lisäksi vieressä sijaitseva laaja niittyalue täydentää ympäristön luontoelementtejä.

Leikkipaikka tarjoaa monia mahdollisuuksia luontosuhteen tukemiseen. Metsän ja niityn ansiosta ympäristön kasveista ja eläimistä oppiminen on vaivatonta. Alue sulautuu ympäristöönsä luonnollisesti, ja kaupungin ja yliopiston yhteisprojekti, auringonkukkapelto, rikastuttaa maisemaa entisestään. Leikkipaikka tukee lasten luonnon arvostusta ja ympäristötietoisuutta, erityisesti silloin, kun aikuiset osallistuvat vuorovaikutteisesti leikkiin ja tutkimusretkiin.

Kuva 6. Kaupunki B, leikkipaikka 1:tä rajaa suojaava metsä (Sanna Huhtonen, 2024).

Metsä ja niitty kytkeytyvät leikkeihin monipuolisesti. Metsän polut, tutkimusreitit ja mahdollisuus majan rakentamiseen tarjoavat virikkeitä, kun taas niityn vaihteleva maasto toimii innostavana leikkialueena ympäri vuoden – talvella jopa pulkkamäkenä. Vaikka itse leikkialueella ei ole paljon luonnonelementtejä turvakatetta lukuun ottamatta, ympäröivä metsä ja niitty tuovat leikkiin luonnon monimuotoisuutta ja stimuloivat aisteja: puiden lehtien havina, kukkien tuoksu kesällä ja marjojen poiminta syksyllä rikastuttavat lasten kokemuksia. Alue tarjoaa myös mahdollisuuden seurata vuodenvaihtoa sen monipuolisten ympäristöjen ansiosta.

Kuva 7. Niittyalueen maaston muodot tuovat vaihtelua maisemaan (Sanna Huhtonen, 2024).

Leikkipaikka tukee hienosti itsenäistä, tutkivaa ja rauhallista leikkiä, joka edistää oppimista. Ympäristön tarjoamat materiaalit, kuten kävyt, marjat, kivet ja heinät, voi helposti ottaa osaksi leikkejä esimerkiksi hiekkalaatikolla. Vaikka leikkipaikan välineet eivät välttämättä innosta pitkäkestoisiin leikkeihin tai mielikuvituksen käyttöön, ympäristö kompensoi tätä tarjoamalla runsaasti luonnonmateriaaleja ja virikkeitä. Kaiken kaikkiaan leikkipaikka on

miellyttävä ja inspiroiva ympäristö. Metsä polkuineen houkuttelee tutkimusretkille jopa aikuisia, mikä kertoo alueen kiehtovuudesta ja monipuolisuudesta.

Kuva 8. Metsään oli muodostunut useampi polku, joka johti leikkipaikalle (Minna Rautsola, 2024).

5.2.2 Leikkipaikka 2

Leikkipaikka 2 sijaitsee kaupungin keskusta-alueella, aivan palveluiden läheisyydessä. Leikkipaikan vieressä on tori, mutta suuremmat puistoalueet puuttuvat sen ympäristöstä. Sijaintinsa vuoksi alue on vilkasliikenteinen, ja leikkipaikan kautta kulkee jonkin verran jalankulkijoita.

Kuva 9. Kaupunki B, leikkipaikka 2:lla oli suuria puita, jotka erottivat vilkkaasta tiestä (Sanna Huhtonen, 2024).

Leikkipaikalla on pyritty mahdollisuuksien mukaan lisäämään kasvillisuutta. Pienten leikkialueiden ympärille on istutettu kasvillisuutta, ja vilkkaan tien varrella kasvaa puurivi, joka luo hieman suojaa ja vihreyttä. Lähellä sijaitsee myös vanha istutusalue, jossa lapset voivat leikkiä puiden lomassa. Leikkipaikan pohjamateriaalina on käytetty hiekkaa, soraa ja

valettua turva-alustaa, mutta istutusten avulla on selvästi pyritty pehmentämään urbaania ympäristöä ja tuomaan mukaan luonnonläheisyyttä.

Kuva 10. Leikkipaikka sijaitsee hyvin keskeisellä paikalla. Istutukset rajasivat leikkipaikkaa (Sanna Huhtonen, 2024).

Luontokosketus on kuitenkin rajallinen. Leikkipaikka ei tarjoa merkittäviä mahdollisuuksia oppia ympäristön kasveista tai eläimistä, eikä se näin ollen erityisesti tue luonnon arvostusta ja ympäristötietoisuutta. Positiivisena lisänä leikkipaikan läheisyyteen on kuitenkin sijoitettu kaksi hyönteishotellia, jotka voivat herättää lasten kiinnostusta ja tarjota pienen oppimiskokemuksen luonnon monimuotoisuudesta. Näiden elementtien avulla leikkipaikka voi osaltaan edistää lasten oivalluksia ja kannustaa tutustumaan luontoon.

Kuva 11. Leikkipaikan vieressä oleva istutusalue ja hyönteishotelli tukivat luontoyhteyttä (Minna Rautsola, 2024).

Luonto ei kuitenkaan kytkeydy leikkeihin vahvasti. Vilkas liikenne, torin melu ja parkkipaikan läheisyys häiritsevät aistikokemuksia, kuten luonnon ääniä ja rauhallisuutta. Vanha havuistutusalue näyttää kulumisjäljistäään päätellen olleen suosittu lasten leikkipaikka, ja sen puiden ja pensaiden ansiosta lapset voivat havainnoida jonkin verran luonnon monimuotoisuutta ja vuodenvaihtuksen muutoksia. Kasvillisuutta on pyritty istuttamaan mahdollisuuksien mukaan, ja se tuo alueelle vihreyttä ja jonkin verran lajiston monimuotoisuutta, mutta urbaani ympäristö rajoittaa luonnonelementtien määrää ja saavutettavuutta.

Keskeinen sijainti ja leikkipaikan avoin luonne eivät varsinaisesti tue rauhallista, itsenäistä tai tutkivaa leikkiä. Vanha istutusalue ja hyönteishotellit tarjoavat kuitenkin pieniä mahdollisuuksia oppimiseen ja luonnon havainnointiin. Istutukset ja luonnonläheiset elementit osoittavat selvästi pyrkimystä tehdä leikkipaikasta vehreämpi ja monipuolisempi, vaikka urbaanit rajoitteet vähentävät mahdollisuuksia luonnon integroimiseen osaksi leikkipaikkaa.

5.3 Eroja luontokosketuksen tarjonnassa kaupunkien A ja B leikkipaikoilla

Kaupunkien A ja B leikkipaikkavertailut osoittavat, miten ympäristön ominaisuudet, suunnitteluratkaisut ja lähiympäristön luonnonelementit vaikuttavat lasten luontoyhteyden muodostumiseen. Aiemmissä tarkasteluissa (5.2 ja 5.3) on nähty, että leikkipaikkojen sijainti, kasvillisuuden määrä, monilajisuus ja mahdollisuus havainnoida ympäristön vaihtelua ovat keskeisiä tekijöitä lasten luontosuhteen rakentumiselle.

Kaupungissa A Leikkipaikka 1 kytkeytyy luontevasti läheiseen metsäiseen ympäristöön ja runsaisiin luontoelementteihin. Tämä tarjoaa lapsille aistikokemuksia, kannustaen heitä havainnoimaan ympäristöään, tekemään luontohavaintoja ja oppimaan luonnon prosesseista, kuten vuodenaikojen vaihtelusta. Vastaavasti Leikkipaikka 2 jää huomattavasti etäisemmäksi luonnon suhteen, vaikka ympäristöä reunustavat vihreät alueet toimivat rauhallisena taustana, luonto ei sulautu luontevaksi osaksi lasten leikkiä. Tämän seurauksena lasten mahdollisuudet ympäristötietoisuuden ja luonnon arvostuksen kehittymiseen ovat rajallisemmat.

Samanlainen ero on havaittavissa myös Kaupungissa B. Leikkipaikka 1:n välitön yhteys metsään ja niittyalueeseen luo rikkaan ympäristön, jossa luontoon liittyvä tutkiminen ja oppiminen tapahtuvat leikissä kuin itsestään. Lapset voivat hyödyntää luonnonmateriaaleja, havaita lajistoa ja seurata vuosikierron ilmiöitä. Kaupungin keskustassa sijaitseva leikkipaikka 2 sen sijaan jäi luonnonläheisyydeltään heikommaksi. Istutukset, hyönteishotellit ja vanha havuistutusalue toivat alueelle jonkin verran vehreyttä, mutta urbaani ympäristö hankaloittaa luontoyhteyden syvempää muodostumista.

Tästä nousee esille luontoelementtien merkitys lasten leikki- ja oppimisympäristöissä. Leikkipaikat, joilla on välitön yhteys monimuotoiseen luontoon lisäävät mahdollisuuksia tarkkailla, tutkia ja oivaltaa luonnon prosesseja. Monilajiset kasvillisuusalueet, metsänpohjamaiset maastot ja vuodenvaihteluun liittyvä vaihtelu tarjoavat mahdollisuuksia lasten aistien aktivoimiseen, ympäristötiedon karttumiseen ja luonnon arvostuksen kasvuun. Lisäksi aikuisilla on tärkeä rooli lasten luontosuhteen vahvistamisessa. Yhteinen toiminta luonnossa, kuten kasvien ja eläinten havainnointi, kannustaa lapsia arvostamaan ympäristöä ja lisää heidän ympäristötietoisuuttaan. Vertailujen leikkipaikkojen perusteella voidaan todeta, että pienilläkin suunnittelu ratkaisuilla on mahdollista parantaa leikkipaikkojen luontoyhteyttä. Luonnonelementtien hyödyntäminen ja lapsen mittakaavassa luonnon tuominen lähemmäs leikkiä tuo mahdollisuuksia vahvistaa lasten luontoyhteyttä.

6 Kehittämisen teemoja luontoyhteyden vahvistamiseksi leikkipaikoilla

Työn aikana tehdyt maastohavainnot ja aineiston tarkastelut nostivat esiin kehittämisteemoja, joihin panostamalla voidaan parantaa luontoyhteyttä lasten ulkoleikkipaikoilla. Nämä kehittämissuositukset ovat toteutettavissa niin olemassa olevilla leikkipaikoilla kuin uusissa suunnittelukohteissakin. Seuraavassa esitellään neljä keskeistä teemaa – luontoelementit, luontokosketus, kasvien monilajisuus ja kerroksellisuus sekä opetuksellisuus – ja tarkastellaan, miten ne tukevat lasten luontoyhteyttä.

6.1 Luontoelementit

Luontoelementeillä tarkoitetaan erilaisia luonnonmateriaaleja ja -muotoja, kuten multamaata, kiviä, käpyjä, lehtiä, puunrunkoja, kantoja, puunkuori- ja turvakatetta ja erilaisten maastonmuotojen hyödyntämistä leikkipaikan suunnittelussa. Näiden elementtien tuominen osaksi ulkoleikkipaikkaa voi rikastaa leikkiympäristöä, lisätä lasten luovuutta, mielikuvituksen käyttöä ja tarjota heille monipuolisia aistikokemuksia. Multamaassa tai kivien ja puu pölliien muodostamalla reitillä leikkivä lapsi pääsee kokemaan vaihtelevia pintarakenteita, jotka tukevat, fyysistä aktiivisuutta ja ympäristön tutkimista.

Kuva 12. Luonnonmateriaaleista voi muodostaa, vaikka tasapainoiluradan (Leikkiset, n.d.).

Luontoelementit tuovat leikkiympäristöön rauhoittavan, stressiä vähentävän vaikutuksen, joka on noussut esiin myös aiemmissa suunnitteluperiaatteissa. Epäsäännölliset, orgaaniset muodot ja luonnon vaihtelevat tekstuurit luovat lapsille ympäristön, maaston tutkimiseen ja mielikuvitusleikkeihin. Maastonmuodot, kuten pienet kumpareet, mahdollistavat erilaiset liikkumisen muodot – kiipeily, hyppiminen, ryömiminen – lisäten leikin monipuolisuutta ja tukien lasten motoristen taitojen kehitystä.

Kuva 13. Luontoelementtejä, joita voidaan tuoda leikkipaikoille (Stock Images, n.d.).

Luontoelementtejä voidaan tuoda leikkipaikoille monin tavoin. Yksinkertaisimmillaan tämä voi tarkoittaa luonnonmateriaalien – kuten puun lehtien – jättämistä syksyisin maahan sen sijaan, että ne vietäisiin pois, tai kivien ja käpyjen kokoamista paikkaan, jossa lapset voivat niitä tutkia, kuten kuvassa 13 yllä. Kantoja ja puunrunkoja voidaan käyttää leikkipaikan osana niin, että ne toimivat rajaavina elementteinä turva-alustan ja kivituhkareitin välillä tai istutusalueiden reunalla, kuten kuvassa 14. Samat rungot ja kivet voivat kuitenkin olla myös leikkivälineitä: lapset voivat tasapainoilla niillä, tutkia niiden pintaa tai käyttää niitä mielikuvituksellisissa roolileikeissään. Myös maastoon sopivien viherkattojen rakentaminen pieniin katoksiin, vajoihin tai leikkimökkeihin lisää luonnon ulottuvuutta, houkuttelee pölyttäjiä, kuten perhosia ja pörräisiä, sekä laajentaa luonnollisten materiaalien kirjoa.

Kuva 14. Luontoelementit voivat rajata ja toimia osana leikkiä (Leikkiset, n.d.).

Luonnonmateriaaleja ja -rakenteita hyödyntämällä voidaan vähentää leikkipaikan kaluston tarvetta. Kaikkia toimintoja ei ole välttämätöntä ratkaista erillisillä, teollisesti valmistetuilla leikkivälineillä. Tämä lähestymistapa kannustaa lapsia itse luomaan ja keksimään leikin elementtejä ympäröivästä luonnosta. Kun luontoelementit ovat aidosti läsnä, ne tukevat myös luontokosketusta: lapset voivat aistia eri vuodenaikoina muuttuvan ympäristön tuoksut, tuntea puunkuoren karheen pinnan, kuulla puiden havinan tai huomata, kuinka kostea multamaa tarttuu sormiin.

Kuten luvussa 4 on käsitelty, luontoyhteyden syveneminen edellyttää paitsi luonnon fyysistä läsnäoloa myös monipuolisia, elvyttäviä ja merkityksellisiä luontokokemuksia. Luontoelementtien lisääminen leikkipaikoille avaa lapsille konkreettisia mahdollisuuksia näihin kokemuksiin. Ne tarjoavat lapsille moniaistisia ärsykeitä. Luonnonmateriaalien monimuotoisuus, niihin liittyvät tuoksut, äänet ja erilaiset pintarakenteet aktivoivat lapsen aisteja ja herättävät kiinnostusta ympäröivää luontoa kohtaan. Tämä on linjassa Salosen (2020) tutkimuksen kanssa, jossa korostetaan kokonaisvaltaisen luontokokemuksen merkitystä hyvinvoinnille: kun lapsi saa kosketella sammalta, kuulla tuulen huminaa puiden oksilla tai tuntea multapinnan kosteuden, luontokokemus syvenee ja muuttuu merkityksellisemmäksi. Luontoelementit edistävät ymmärrystä luonnon prosesseista. Vuodenkierron seuraaminen, syksyllä maahan putoavat lehdet tai keväällä puhkeavat

silmut, tulevat lapsille näkyviksi ja konkreettisiksi leikkipaikan arjessa. Tämä mahdollistaa lasten oman tutkimisen ja oppimisen, tukien paitsi ympäristötietoisuutta myös pitkäaikaisempaa luontosuhteen kehittymistä. Lisäksi luontoelementtien tuoma rauhoittava ja elvyttävä vaikutus tukee luontoyhteyden psykologista ulottuvuutta. Kuten on aikaisemmin tuotu esiin, luonnonympäristöt voivat vähentää stressiä ja lisätä hyvinvointia (ks. 4.1 ja 4.4). Luontoelementit siis muuttavat leikkipaikan ympäristöksi, jossa lapsi voi aistia, oppia, oivaltaa ja innostua luonnosta luonnollisella ja omaehtoisella tavalla. Näin luontoelementit toimivat linkkinä leikkipaikan ja lasten luontoyhteyden välillä.

6.2 Luontokosketus

Luontokosketuksella tarkoitetaan lapsen suorien fyysisten kokemusten lisäämistä luonnon kanssa. Aikaisemmissa luvuissa on käsitelty, kuinka kaupunkirakenteen tiivistyessä leikkipaikat voivat tarjota lapsille tärkeän kanavan luonnon kohtaamiseen ja kokemiseen. Luontokosketus on keskeinen osa tätä vuorovaikutusta: se ei ole vain luonnon näkemistä etäältä, vaan kaikenlaista tekemistä ja havainnointia, joka tapahtuu käsin kosketeltavan luonnon kanssa (ks. luku 2 ja 4). Leikkipaikoilla luontokosketus laajentaa lasten käsitystä ympäristöstään, herättää kiinnostuksen luontoon ja vahvistaa siihen myönteistä suhtautumista jo varhaisessa iässä.

Luontokosketus altistaa lapset hyödyllisille mikrobeille, joilla voi olla terveydelle edullisia vaikutuksia. Kun lapset pääsevät käsittelemään multamaata, puunkuorikatetta, lehtiä, käpyjä, kiviä tai sammalta, he ovat suorassa kosketuksessa luonnon mikrobiologisen monimuotoisuuden kanssa. Tällainen kontakti voi tukea immuunijärjestelmän kehittymistä ja vähentää sairauksien riskiä.

Aistikokemukset syventävät luontokosketusta entisestään. Lapset voivat haistaa syksyisiä, kosteita lehtikasoja, kuulla lintujen laulua ja puiden lehtien havinaa tuulessa ja tuntea sammaleen pehmeiden ja puunkuoren karheuden käsissään. Eri aistien yhtäaikainen aktivoiminen luo kokonaisvaltaisen elämyksen, joka jää mieleen pidemmäksi aikaa. Luonnon havainnointi kaikilla aisteilla mahdollistaa lapsille ympäristön tutkimista ja omien oivallusten syntymistä, mikä tukee heidän oppimistaan ja ymmärrystään luonnon monimuotoisuudesta.

Luontokosketuksen lisääminen suunnittelussa voidaan toteuttaa laajentamalla leikkipaikan luontoelementtien valikoimaa (ks. luku 6.1). Mitä monipuolisempia ja vaihtelevampia

luonnonmateriaaleja ja -muotoja ympäristöön sisällytetään, sitä enemmän tilaisuuksia fyysiseen luontokosketukseen syntyy.

Luontokosketus tukee luontoyhteyttä tekemällä luonnon lapsille näkyväksi, tuntuksi ja merkitykselliseksi. Se tukee lapsen ymmärrystä, ettei luonto ole vain näkymä, vaan olennainen osa hänen arkista ympäristöään. Fyysisen ja tunnepohjaisen läheisyyden lisääntyminen luontoon voi kasvattaa lapsen arvostusta ja myötätuntoa ympäristöä kohtaan, kannustaen häntä toimimaan luonnon hyväksi myös tulevaisuudessa.

6.3 Kasvien monilajisuus ja kerroksellisuus

Kasvien monilajisuus ja kerroksellisuus tarkoittavat leikkipaikan kasvillisuuden suunnittelua siten, että alueella esiintyy useita eri kasvilajeja ja kasvillisuuskerroksia. Aiempien lukujen tavoin (ks. luku 4) tämä periaate yhdistyy luontoyhteyden vahvistamiseen, sillä monipuolinen kasvillisuus luo elävän, muuttuvan ja oppimiseen innostavan ympäristön.

Monilajinen kasvillisuus tukee luonnon monimuotoisuutta houkuttelemalla alueelle hyönteisiä, pölyttäjiä, lintuja ja muita pieneläimiä. Kukinta-aikaan erilaiset kasvilajit, tarjoavat ravintoa mehiläisille, perhosille ja muille pölyttäjille, lisäten alueen ekologista arvoa. Tämä tuo leikkipaikalle luonnonläheisemmän tunnelman ja mahdollistaa lapsille monipuolisempia havaintoja elinympäristön vuorovaikutuksista. Luonto ei näyttäydy vain yksittäisinä puita tai pensaita sisältävinä vyöhykkeinä, vaan elävänä verkostona, jossa lajit ovat sidoksissa toisiinsa ja ympäristöönsä.

Visuaalisesti monipuolinen kasvillisuus lisää leikkipaikan viihtyisyyttä. Erilaiset värit, muodot, kukinnat ja tekstuurit tekevät ympäristöstä kiinnostavamman ja houkuttelevamman. Kerroksellisuus puolestaan tuo syvyyttä näkymiin ja voi toimia pehmeänä, luonnollisena rajauskeinona. Monikerroksiset istutukset voivat ohjata lasten liikkeitä turvallisesti ja tehokkaasti, estäen pääsyä vaarallisille alueille tai liikenteen läheisyyteen ilman järeitä rakenteita.

Monilajiset, kerrokselliset istutukset tarjoavat myös opetuksellisia mahdollisuuksia. Lapset voivat seurata kasvien elinkaarta, tutustua eri lajien ominaisuuksiin ja tarkkailla pölyttäjien ja lintujen toimintaa. Tällainen elävä oppimisympäristö tukee luontokosketusta (ks. luku 6.2) ja tarjoaa uudenlaisia tapoja ymmärtää luonnon kiertokulkua ja yhteyksiä. Lisäksi pienten viherkattojen hyödyntäminen lisää elinympäristöjä pölyttäjille, vahvistaen luontosuhdetta ja ekologista tietoisuutta. Kokonaisuudessaan kasvien monilajisuus ja kerroksellisuus

vahvistavat luontoyhteyttä tekemällä leikkipaikasta elävän, monimuotoisen ja merkityksellisen ympäristön.

6.4 Opetuksellisuus

Opetuksellisuus leikkipaikoilla tarkoittaa tiedon, ymmärryksen ja oivallusten syntymisen tukemista luonnon kautta. Aiemmin opinnäytetyössä (ks. luku 4) on käsitelty, kuinka luontoyhteyden vahvistaminen hyötyy siitä, että lapset eivät ainoastaan aisti ja koe luontoa, vaan myös saavat tietoa sen lainalaisuuksista, ilmiöistä ja monimuotoisuudesta. Opetuksellisuus tuottaa lisäarvoa leikkipaikalle tekemällä ympäristöstä muutakin kuin pelkän leikkiareena – se muuttuu oppimisen ja tutkimisen paikaksi.

Opetuksellisuus leikkipaikoilla lisää lasten tietoa ja ymmärrystä ympäristöstään, vahvistaen näin luontosuhdetta konkreettisella tavalla. Lapset voivat oppia erilaisista kasvi- ja eläinlajeista, vuodenaikojen kierrosta, pölyttäjien tärkeydestä tai vaikka maaperän merkityksestä. Tämä tieto ei välttämättä edellytä erityistä opetustuokiota, vaan se voi välittyä leikkiin sulautettuna, ohjatun toiminnan kautta tai lasten itsenäisenä tutkimusmatkailuna.

Kuva 15. Oppia voi tuoda myös luontoelementteihin, esim. erilaisilla maalauksilla (Minna Rautsola, 2024).

Suunnittelussa opetuksellisuutta voidaan lisätä monin tavoin. Yksinkertaisimmillaan tämä tarkoittaa tutkimisen mahdollisuuksien ja kiinnostavuuden lisäämistä: esimerkiksi

asettamalla tietotauluja kasveista ja hyönteisistä, tai sijoittamalla leikkialueelle pienen hyönteishotellin, jota lapset voivat tarkkailla.

Kuva 16. Kasvitietoa voidaan lisätä leikkipaikoille (Oulun Kaupunki, n.d.).

Myös leikkivälineisiin voidaan integroida oppimista tukevia elementtejä, kuten kuvassa 15 ja 17. Tällöin lapsi voi leikin lomassa havaita, vertailla, kysellä ja oivaltaa uutta. Vanhemmat ja varhaiskasvattajat voivat lisäksi hyödyntää leikkipaikan luontoa oppimisympäristönä, jolloin he ohjatusti johdattelevat lapsia tutkimaan, havainnoimaan ja pohtimaan ympärillä olevaa luontoa.

Kuva 17. Leikkiväleiden opetussellisuus (Leikkiset, n.d.).

Opetussellisuus tukee luontoyhteyttä sitomalla lapsen omia kokemuksia konkreettiseen, ymmärrettävään tietoon luonnon toiminnoista ja merkityksestä. Kun lapsi saa tietoa ympäristöstään, hän arvostaa sitä enemmän, haluaa ymmärtää sitä syvemmin ja oppii tarkastelemaan luontoa kokonaisuutena. Tätä kautta lapsi voi kehittää paitsi tietojaan myös empatian ja vastuuntunnon tunteita luontoa kohtaan, mikä luo pohjaa kestävämmälle tulevaisuudelle ja tietoisille valinnoille.

7 Johtopäätökset

Leikkipaikan sijoittuminen eli kaavoitus vaikuttaa merkittävästi siihen, onko luonnollinen luontoyhteys saavutettavissa. Vertailukohteiden analyysi osoitti, että luontoyhteyden vahvistaminen on helpompaa, jos leikkipaikka sijaitsee jo valmiiksi luonnonympäristön yhteydessä. Jos tämä ei ole mahdollista, korostuu luontoelementtien monipuolinen käyttö, mahdollisuudet suoraan luontokosketukseen, kasvien monilajisuus ja kerroksellisuus sekä opetukselliset elementit, kuten informatiiviset kyltit ja luonnonilmiöihin tutustumista tukevat rakenteet. Näillä keinoilla voidaan tuoda luonnon monipuolisia aistikokemuksia myös rakennettuun ympäristöön ja parantaa lasten mahdollisuuksia kehittää luontosuhdettaan.

Edellä esitellyt kehittämisteemat – luontoelementit, luontokosketus, kasvien monilajisuus ja kerroksellisuus sekä opetuksellisuus – luovat kokonaisuuden, joka tukee lasten luontoyhteyttä. Näiden teemojen huomioiminen leikkipaikkasuunnittelussa rikastuttaa lasten kokemuksia, oppimista ja hyvinvointia. Ne myös parantavat ympäristön ekologista arvoa ja visuaalista houkuttelevuutta.

Lapsen luontoyhteys, jota nämä teemat tukevat, luo pohjaa vastuulliselle ja luonnon monimuotoisuutta arvostavalle elämäkatsomukselle. Leikkipaikat eivät ole vain paikkoja, joissa lapset liikkuvat ja leikkivät, vaan paljon muuta. Tässä esitetty lähestymistapa leikkipaikkasuunnitteluun tukee yksilön ja yhteisön siirtymistä kohti ekologisesti kestävämpää tulevaisuutta. Kokonaisuudessaan leikkipaikkojen luonnonläheinen suunnittelu tukee yksilön ja yhteisön hyvinvointia sekä edistää kestävästä kehitystä. Tulevaisuudessa on tärkeää priorisoida leikkipaikkojen suunnittelussa luontoelementtejä ja ekologisia arvoja, jotta lapset voivat kokea luonnon osaksi arkeaan ja kasvaa vastuullisiksi ympäristön hoitajiksi.

Lähteet

- Appleton, J. (1975). *The experience of landscape*. London: Wiley.
- Espoo. (2019). *Espoon leikkipaikkaohjelma 2016–2026, päivitys 2019*. Espoon kaupunki, Kaupunkitekniikan keskus.
- Gill, S. E., Handley, J. F., Ennos, A. R. & Pauleit, S. (2007). *Adapting cities for climate change: The role of green infrastructure*. Built Environment.
- Grönroos, M. (n.d.). Leikkipaikoille lisää vihreää – ideoita virtuaalikerrokselta Lahden leikkipuistoihin. Green Lahti. <https://greenlahti.fi/blog/leikkipaikoille-lisaa-vihreaa-ideoita-virtuaalikerrokselta-lahden-leikkipuistoihin>
- Hartig, T., Mitchell, R., De Vries, S. & Frumkin, H. (2014). *Nature and health*. Annual Review of Public Health.
- Hyvinkää. (2019). *Leikkipaikkaohjelma 2019–2023*. Hyvinkään kaupunki, Tekninen keskus; Viheralueiden suunnittelu.
- Jouhki, E. & Moll, V. (23.2.2021). Hiekkaa, soppaa ja raitista ilmaa: leikkikentät kaupunkilaislasten tiloina 1900-luvun Helsingissä. *Lapsuuden historiaa*. <https://lapsuudenhistoriaa.fi/leikkikentat-jouhki-moll/>
- Konijnendijk, C. (2021). *Advancing urban forestry through the 3–30–300 rule*. Cities & Health.
- Kuo, M. (2015). *How might contact nature promote human health? Promising mechanisms and a possible central pathway*. Frontiers in Psychology.
- Luontoyhteyttä etsimässä: Lasten vieminen luontoon ratkoo montaa ongelmaa. (24.10.2023). *Suomen Luonto*. <https://suomenluonto.fi/artikkelit/luontoyhteytta-etsimassa-lasten-vieminen-luontoon-ratkoo-montaa-ongelmaa/>
- Luonnossa leikkiminen vahvistaa lapsen luontoyhteyttä. (n.d.). *Leikkipäivä*. <https://leikkipaiva.fi/luonnossa-leikkiminen-vahvistaa-lapsen-luontoyhteytta/>
- Opetushallitus. (2022). Varhaiskasvatus suunnitelman perusteet 2022
- Pasanen, T. & Korpela, K. (2015). Luonto liikuttaa ja elvyttää. *Liikunta & Tiede*, 52(4), 4–9.
- Rakennustieto. (n.d.) RT-kortisto Haettu 26.11.2024 osoitteesta <https://tilaukset.rakennustieto.fi/rt-kortisto/rt-lisenssi>
- Rakennustieto. (2009a). *RT 93-10961, Asuntosuunnittelu*
- Rakennustieto. (2009b). *RT 89-10966, Ulkoleikkipaikat*
- Rakennustieto. (2019). *RT 103084, Päiväkodin ja perusopetuksen tilat*
- Riihimäki. (2022). *Riihimäen leikkipaikkaohjelma 2022–2030*. Riihimäen kaupunki, Kunnallistekninen suunnittelukeskus.

- Roslund, M. I., Puhakka, R., Grönroos, M., Nurminen, N., Oikarinen, S. & Sinkkonen, A. (2020). *Biodiversity intervention enhances immune regulation and health-associated commensal microbiota among daycare children*. *Science Advances*.
- Salonen, K. (2020). *Kokonaisvaltainen luontokokemus hyvinvoinnin tukena*. Tampereen yliopisto. Tampere. (2020). *Viherpalveluohjelma, Leikkipaikat 2021–2030*. Tampereen kaupunki, Kaupunkiympäristön palvelualueen julkaisuja.
- Turku. (2020). *Leikintekoa – Turun kaupungin leikkipuisto-ohjelman päivitys 2020*. Turun kaupunki, Kaupunkiympäristötoimiala.
- Vantaa. (n.d.). *Leikkipaikat* Haettu 20.11.2024 osoitteesta <https://www.vantaa.fi/fi/palveluhakemisto/palvelu/leikkipaikat>
- Wolch, J. R., Byrne, J. & Newell, J. P. (2014). *Urban green space, public health, and environmental justice: The challenge of making cities 'just green enough'*. *Landscape and Urban Planning*.